

23 K 450

Malý rečník.

Sbierka

priručaných básničiek pre slovenskú mládež

k cvičeniu k prednášaní a krasorečnení,

menovite

k potrebe národných škôl.

Sostavil

F. OTTO MATZENAUER,

professor na král. kat. učiteľskej prípravovni v Trnave a redaktor časopisu „Konf. Škola.“

Cena **450** kr.

Vlastnosť nakladateľa.

V Skalici,

tláčou a nákladom Jozefa Škarnicla.

1873.

MG/150 D

Malý rečník.

Sbierka

primeraných básničiek pre slovenskú mládež

k cvičeniu k prednášaní a krasorečnení,

menovite

k potrebe národných škôl.

Sostavil

F. OTTO MATZENAUER,

professor na kral. kat. učiteľskej pripravovni v Trnave a redaktor
časopisu „Konf. Škola.“

Vlastnosť nakladateľa.

V Skalici,

tlačou a nákladom Jozefa Škarnicla.

1873.

Z rezervných fondov
Knížnice Matice slovenskej

Slovenská pedagogická knihnica
Bratislava

Sign.

P Prír. čís. 154300

Predmluva.

Z viac učiteľských strán o to oslovený, chytil som sa pred niekoľko rokmi k zostaveniu prítomného dielka. Leš rozličné naskytnuvšie sa prekážky zdržaly mňa zase od prevedenia môjho úmyslu, a bolo by sotva k jeho uverejneniu prišlo, keby ma bež. roku pán nakladateľ, chcúc sa ct. učiteľstvu a obecenstvu s práve tak potrebnou, jako i užitočnou knižočkou zavďačiť, nebol znovu oslovil a tak k jeho dokončeniu prispel. Nakoľko sa mi prevedenie predsavzatého úmyslu podarilo, nesluší mne, leš ct. obecenstvu posúdiť. Snažil som sa všetko podať, čo sa v poslednejších rokoch pre mládež dobrého na poli slovenskej literatúry uverejnilo, nevytvárajúc ale ani počet dosiaľ neuverejnených básní a neopakujúc to, čo učiteľovi lebo mládeži i tak ľahko prístupné a v podobné zbierky, jako: „Rečňovanky.“ „Jarnie kvety.“ „Bájky a inotajky Jon. Záborského“ a p. uložené je. Jaké ohľady mňa pri zostavení jednotlivých odsekov viedly, pozorný čitateľ ľahko zbadá. Že som však k dosiahnutiu svojho účelu ani nektoré znamenité české básničky neobišiel, ale v poslovenčenom rúchu podal, zaiste celku nie k

IV

škode, leš k tým väčšiemu odporúčaniu slúžiť bude, ponevác sa tým naša mládež na výtečné plody tohoto nám najbliž stojáceho národa upozorní, podobné hladajúc, do utešenej českej literatúry uvedie, a tak jej takmer nevyčerpatelné žriedlo ďalšieho vyvíňovania a literárneho sdokonálovania sa podá. Aby takové plody od pôvodne slovenských k rozoznaniu byly, poznamenané sú pri mene spisovateľa hviezdičkou.

A tak tedy púšťam hotové už dielko do verejnosti, prajúc, aby ho nielen pp. učítelia hojne užívali a odberali, ale aby i ct. rodičia ním svojim dieťkam primerané dárky k narodeninám, meninám a. p., lebo priatelia školy k výročným zkuškam učiniť nezameškali; prečo? netreba tomu hovoriť, kto mocný vplyv primeraných a výbraných básní na šlachtenie mladistvého srdca a duše pozná, kto vie, jako mnohorazy dobré slovo na čase viac vykonalo, než všetky výhražky lebo tresty. Pán Boh sprevádzaj ho na svojej púti a otvor jeho slovám srdcá tých, jim ž je venovano!

Sostavovateľ.

Venovanie.

Mládeži.

Nádej naša, naše potešenie!
bystrá mládež, poď v moje objatie!
nech ťa vietor žiaľov neovanie,
nerozbúra šťastie tvoje zlaté!

Na tvoj vývin matička vlast hľadá,
na tebe si rod budúcnosť skladá,
sem si tedy schýľ svoj život mladý,
nech jím kvet úfnosti neopadá!

Mládež naša, dobrá milá mládež,
či tú nádej vlasti, rodu splníš?
Či nám sľúbiš, že nás neoklameš,
potešením ňadrá nám rozvlníš?

Či nám sľúbiš, že kvet pobožnosti
z prsú svojich nikdy nevyvrhneš,
s diablom svodným, krátke ti radosti
núkajúcim, spojenie pretrhneš?

Že krem Boha, čnosti, vlasti milej
 žiadnych slastí v svete si nezvolíš,
a s tým predsavzatím v ušľachtilej
 mysli až po hrob svoj kráčať volíš?

Vidím ti to z tváre, slubuješ to,
 a preto ťa z celej duše ľúbim,
preto chystám na srdci ti miesto,
 preto s tebou pred svetom sa chlúbim;

preto dávam tento dárčok malý
 tebe z lásky, k tvojmu pôtešeniu,
nech je tebe vzácny, tebe milý,
 slúži tebe v čnosti k posilneniu!

V Trnave, 14. mája 1873.

F. Otto Matzenauer.

I.

Vo mene Božom.

Vo mene Božom! keď noc zutekala,
a zaskvela sa slnka lúč blyskavá,
keď šedé mraky už sa roztonuly
a sviati duchu čistej pravdy sláva:

Vo mene Božom! do práce taže sa,
s orlamí točiť nad Tatry kolesá.

Vo mene Božom! keď bije hodina,
zvuk zvona sladkú povinnosť zpomína,
a zbožná myseľ až k nebesiam horí,
a telo — hruda v prachu hrúd sa korí;

Vo mene Božom! keď bije hodina,
choď, spechaj, chvátaj, sluho Hospodina!

Vo mene Božom! keď povinnosť volá
ta s mečom pravdy von sa, von do poľa,
zastať rodinu, zastať sväté práva,
čo šelma nám chce odoberať dravá.

Vo mene Božom! nech víťaza z boja
zeleným chvojím, vavrínom nastroja.

Vo mene Božom! i v slasti i v plači,
 to nech ti cestu k dobru žitia značí;
 šťastný je blázon bez Božieho mena,
 bezboh nesčastný darmo drie ramená:
 niet mu pomoci, niet mu potešenia —
 zavraždil život, utratil spasenia.

Vo mene Božom! keď sa slnko skláňa
 za diaľné hory do mladého rána,
 keď kloníš v hrob sa do sníčkov objatia:
 kým v zlatom ráne ony zas sa ztratia:
 Vo mene Božom! v novú domovinu,
 vo hviezd jásote novú nájsť družinu.

J. A. Fábry.

Neviditeľný.

Jesto jedna veľká hlava
 v obore nebeských tiel,
 my vidíme jej dívy,
 ju však nikto nevidel.

Jesto jedno jasné oko
 v obore nebeských tiel,

my to vieme, že nás vidí,
ho však nikto nevidel.

Jesto jedno bystré ucho
v obore nebeských tiel,
my tušíme, že nás slyší
ho však nikto nevidel.

Sú tiež jedny múdre ustá
v obore nebeských tiel,
my slyšíme že k nám vravia
jich však nikto nevidel.

Jesto jedno mocné rámä
v obore nebeských tiel,
my cítime, že nás vodi,
ho však nikto nevidel.

Jesto jedno veľké srdce
v obore nebeských tiel,
my slyšíme jeho buchot,
ho však nikto nevidel.

Jesto jedna svätá noha
v obore nebeských tiel,
my vidíme její stopy
ju však nikto nevidel.

Jesto jedon veškerenstvom
slobodne vanúci duch,
my cítíme jeho vládu
a nazývame ho — B ô h.

*Bol. Jablonský. **

Chvála Božia.

Zlatá rosa keď na tráve,
zora slnce veští nám,
vetrik lístím hýba hrave
Tvorca sláviť počínám.

A keď zase rudá zora
slnce vodí do hrobu,
keď ho už už kryje hora,
zbožnosť plní útrobu.

Takto, Bože, dňom i nocou
pred tvojou sa korím mocou,
lebo Ty len pokoj dáš,
Ty len v biede prispieť znáš.

Emil Černý.

Viera.

Keď po raji túžiš, v nebesiach chceš byť,
to vo viere pevnej musíš sväto žiť.

Viera ti je v svete zlom vždy ochranou,
a pred svodným diablom mocnou obranou.

Viera znáša biedy, znáša starosti,
viera smútok mení v blahé radosti.

Viera srdce hojí, keď ho trápi bôl,
keď svedomie žerie desná hriechu mol.

Ver tedy vždy pevne, jestli vníš chceš v ráj,
pokým neprekročíš hrobu svojho kraj.

J. S. Badušek.

Najkrajší kvet.

Viem o jednom peknom kvete
nieť krajšieho v celom svete,
je jako fiala, jako nebies dcéra
ovoc jeho láska; listy: nádej, viera.

M. Dumný.

Modlitba.

Viery perut, hriechu zámka,
čnosti pečaď, lásky známka,
semä večné všetkého úfania:
to modlitba vrúčne povedaná!

F. O. M.

Modlitba.

Jako slávičok šveholí,
keď ho srdiečko rozbolí
jak ružička vôňou dýcha,
keď rosička padá tichá,
a jako bzučia včeličky
keď majú nadosť pašíčky:
tak i já, keď mi Bôh dáva
zdravie, živnosť požehnáva,
a čokoľvek mi len treba,
praje z vysokého néba,
či ho nemám za to chváliť
jeho sväté méno sláviť?
mám sa dať zahaňbiť vtáčkom
tým nerozumným speváčkom?

Preto i ja sa modlievam,
 a skrúšene Bohu spievam,
 v mojej duši rozkoš cítim,
 a tak celým živobytím
 chcem mu slúžiť, obetovať,
 jeho meno oslavovať.

Ľ. Orphanides.

Pane spomožže nám!

Ráno, keď sa slnce
 na oblohe skveje,
 keď v zelenej húšti
 vták veselo peje,
 keď sa kvet rozvíja
 ranný vetrik vlaje,
 a spevom sa dievčat
 rozliehajú háje:
 klakám na kolená,
 príroda mi je chrám,
 a modlím sa vrúcne:
 „Pane spomožže nám!“

Večer, keď na nebi
 Plný mesiac blúdi,
 a v húšťave temnej
 slávik zvuky lúdi,
 keď hviezdy v jasotu
 blankytom sa skvejú,
 a večernie vánky
 sedom ticho vejú:
 klakám na kolená,
 príroda mi je chrám, —
 zas modlím sa vrúcne:
 „Pane spomožte nám!“

G. H. Lojko-Tisovský.

Upomnienie.

Keď nepriateľ v ceste stojí
 k cieľu sčastia tvojeho,
 zlošť na teba vyliat strojí
 z hlbín srdca čierneho,
keď pred svetom teba haní
 zlomyseľne zľahčuje,

tvoje srdce ťažko raní,
 česť a meno ztenčuje.

Neplač! Radnej pozri hore
 k jasnomodrým nebesiam,
 kde prekrásnych svetiel more
 Bôh všemocný rídi sám;
 pod ochranu a moc jeho
 poruč svoju nevinnosť,
 s radosťou stavu svojeho
 konaj ďalej povinnosť.

Jos. Emmanuel.

Večné.

Všetko hynie, čo povstáva,
 čo sa jasne ligoce;
 čo krásou oko zabáva,
 všetko to čas strokoce;
 nič časného neobstojí,
 všetko smrť zovie k pokoji!

Prekrásna rúcha ozdoba,
 srebro, zlato, okrasa,

keď raz vyprší jích doba,
 iste v prach obráta sa;
 ruže líc, oči črstvotu
 zahrnie smrť ta v temnotu.

Nesbieraj si márných statkov,
 ktoré krásna zem dáva;
 i tie zhynú s jich pamiatkou,
 krátko trvá jích sláva.

Ešte si nik do večnosti
 nevzal zlato a hodnosti.

Len jediná tichučká čnosť,
 s dobrým srdcom spojená,
 sprevádza ťa, ver, na večnosť,
 a myseľ spokojená.

Len ten blaho, šťastno plúži,
 ktorý čnosti verne slúži.

J. D. Makovický.

Čo je krajšie?

Či ťahy mladistvej tvári,
 Na nichž slnce krásy žiari,
 A či srdce krajším sluje,
 V ňomž čnosti krása bytuje?

Či lesk očí utešených
 Jak obloha vyjasnených
 Je krajší? — A či duše lesk,
 Ktovej sú ony len odlesk?

Či mladost' tela, juž časy
 Skoro zbavia všetkej krásy,
 Či mladost' ducha viac platí,
 Ktorú žiaden čas nezvráti?

Miloslav Dumný.

Bôh všade so mnou.

Bývam o samote —
 Leš nie opustený.

Lebo so mnou všade
 Je otec milený.

So mnou v tichej noci,
 — Kde všetko spočívá —

On sa na čitateľa
 S vysokosti díva.

S tým je i pri smrti,
 S tým i v hrobe bude:

Na toho í v nebi
Potom nezabude.

Keď budem i ďalej
Plniť jeho vôľu; —

Nemám sa čo lakať
Ni križa ni bóľu.

Lásku platí láskou:
Kto jeho miluje,

Toho neopustí,
Toho ochraňuje.

Keď Ho budem vždycky
Tak vrúčne milovať,

Na samotu divú
Nebudem žalovať.

Ľ. V. Obrov.

Ľudská moc a sila.

Keď more najväčšími
víchrom je metané,
či na ľudské slovo
búriť sa prestane? —

Keď slniečko svoje
 lúče na nás hádže,
 či mu ľudský rozum
 môže stavať hrádze?

Keď hviezdičky v noci
 svetlo vydávajú,
 či na ľudský rozkaz
 s neba popadajú?

Márnosť, púha márnosť!
 Kde Bôh rozkazuje,
 tam sa chudíak človek
 darmo rozhadzuje,

L. V. Obrov.

Pravda.

More vyschne, hory spadnú,
 časnosť strhne hviezd oblohu,
 ohne slnca tiež vyhasnú:
 ale pravda bude v Bohu!

Obraz ľudský zmažú časy
 tóna tela v hrob sa složí:

ale pravda večnej krásy
zveční v sebe obraz boží!

Život a smrť v jedno splynú,
svet z ničeho v nič sa ztratí:
čnosti ducha čo vyvinú,
to sa k Bohu svojmu vráti!

Priestor a čas sa rozpadne,
svety svoju koľaj ztratia:
ale pravda svetmí vládne
pravdu veky nepodvráta!

A. Sládkovič.

Dávid.

On spevec pastier, keď išiel v boj,
nevezal so sebou meč ťažký,
nie šišak, nie oceľovú zbroj,
nie z pliec Saula marné bliašky;
no duchom Božím osvieteny
zdvihol v poli kameň malý:
a padnul vrah cudzoplemenný,
zbrane nad ním zacvendžaly.

I ty, keď do boja proti lži
 pravda dúm svätých povstane,
ty pravdu Božiu neobťaži
 hnitou ťarchou zemskej zbrane!
Putom jej je rúcho Saulovo, —
 preč jeho ťažkým šišakom;
jej zbroj jediná : Božie slovo, —
 a Božie slovo : Boží hrom!
 Z Chomiakova *B.*

Hovór pravdu!

V nenávisti má Hospodin
 jazyk lhárstvo vraviaci,
 mnohí klamúc zprvu v žarte
 stávajú sa hriešnici.

A takitó, ako znáte
 miesta v nebi nemajú,
 za podieľ hroznému peklu
 na isto zostávajú.

Preto, dietky ušľachtilé,
 iba toto vám vravím :

složte lož a mluďte pravdu
každým okamýhnutím,

by ste onej spoločnosti
dobrí boli údovie,
ktorá pyšne človečenstvom
sama sebe menuje.

Lužánsky.

Hriech.

Pôvabné sú barvy hada
keď sa v lete slnieva,
avšak jeho klamná vada
jedy v sebe ukrýva.

A tak, synu, hriech odieva
v pôvabný sa často šat;
čo však rúcho toto skrýva,
jedovatý je to had.

*B. Jablónský. **

Rada.

Synu!
 vyznaj vinu;
 povedz
 jak sa má vec,
 bárs to ťažko padá —
 moja to je rada!

Vravíš,
 že sa hambíš?
 Preč stud!
 smelým tu buď.
 Keď vinu vyznávaš,
 lepším sa tým stávaš!

Ľ. V. Obrov.

Nevrav.

Nevrav, že ti dobre,
 že si bez starosti,
 že máš sriebra, zlata,
 statkov do sytosti.

Nevrav, že nežiadaš
 pomoci od sveta,

že je proti tebe
každý len „šepleta.“

Nevrav, že nikoho
takmer sa nebojíš,
ba že i o Boha
velice nestojíš!

Nevrav to človeče
zaťatý hriešniku!
veď ťaháš na seba
pokutu velikú!

Nevrav to, pamätaj
na posledniu dobu —
krem tela ničoho
nevezmeš do hrobu.

Nevrav to, tu necháš
všetky svoje statky,
holý sa navrátiš
zas do zeme matky.

Nevrav to, — v poslednej
dobe jeho žitia —
strašlivé myšlienky
hriešnika pochytia!

Nevray to, — veď aký
počet budeš skladat,
keď posledniu dobu
žitia budeš badať?!

Ľ. V. Obrov.

Prezývač.

Keď dakto pochybí
nesmiem ho prezývať
pre telesné chyby
nikoho vysmievať.

Ľahko sa prezradí
kto iných prezýva,
že už veru veľmi
skazené srdce má.

Aj žobráci kriví,
hluchí, slepí, nemí,
všetci sú ako my
od Boha stvorení.

Nevysmievaj sa jim
bo za to nemobú,

kto sa jím porúha,
porúha sa Bohu

Neit Ulrich.

Pokora.

Pokoro, pokoro.

prekrásna čnosti!

koho ty ozdobiš

krásny je dosti.

Nad teba nič nemôž'

váženo byť,

nič nemá nad teba

viacej sa ctíť.

*Staročeská pieseň. **

Nevypínaj sa !

Nevypínaj sa človeče, žes bystrého umu,
nevyratuj iným ľuďom hriechov celú summu.

Nevypínaj sa bohatstvom nad ostatných ľudí —
a nesnižuj svojich blížnych za bezcenné hrudy.

Kto sa nad iných vypína prázdnu hlavu máva,
o čom nám i klas vypnutý dobrý príklad dáva.

Kto na inom hriechy vidí a svoje zakrýva, —
v tom človeku špatná duša, verte mi, prebýva.

Kto sa chváli svojím maním, zlatu, sriebru klania,
robí to, čo robia diví, bez Boha pohania!

Kto snižuje svojich blížnych, seba povyšuje
tým len svoju vlastnú slabosť, prázdnosť ukazuje!

Ľ. V. Obrov.

Príčinlivosť.

Pamätaj si môj chlapečku,
od kolisky až k hrobečku
kraťučký čas putovania,

preto pracuj bez ustania!

Jabloň ač je maľučká,

červené už nosí jabĺčka;

včelka živočíšok drobúnky,

mäd nám strojí sladúnky.

Tak i ty premilé dietko,

ač si ešte útle kvietko,

veľkých môžeš zrobiť radostí,

chceš-li vždy sa držať pilnosti.

*A. J. Vrtátko. **

Činnosť.

Dlhý život zažiť

z toho nejde sláva,
často kratšia doba
väčšie blaho dáva.
Žij však život živo,
hoc i bol len krátky,
nechcej z dňa do hrobu
vstúpiť bez pamiatky.

Čin tvoj hľadí na ťa
otvoreným okom
najrychlejším nelza
uísť jemu krokom,
Čin tvoj pretrvá ťa,
čin má život stály,
večne teba zhyzdí,
večne teba schváli.

*V. Furch. **

Skvelé príklady.

Nuž či len ozaj budeš zabáľať
Od svitu až do mrkania?

Nuž či sa vždycky budeš len váľať
Bez práce a namáhania?

Pozri, lenivče! na malé včely,
Pozri na toho mravúcha —

V pracovitosti máš príklad skvelý,
Nasledovať ho prislúcha.

Nuž či len ozaj všetko chceš zmrhať
A gágorom svojim preliať?

Či sa chceš s všetkým židovi vrhať,
A mrhačom mania sa stať?

Pozri, márnivče! na malé včely,
Pozri na toho mravúcha —

V hospodárnosti máš príklad skvelý,
Nasledovať ho prislúcha.

Nuž či sa vždycky budeš len vadiť,
Roztržky v dome rozmáhať?

Nuž či sa nechceš o to zasadiť,
Bys pokoj svätý mohol mať?

Hľaď nesvorníče! na malé včely,
Pozri na toho mravúcha —

V snášanlivosti máš príklad skvelý,
Nasledovať ho prislúcha.

Ľ. V. Obrov.

Pracovitost'

Jak je pracovitost' milá,
jak hojne sa vypláca,
to zkúsenost' potvrdila,
že i domy pozláca.

Aj na ducha tiež ľudského
blahodárne pôsobí,
odďalujúc ho od zlého,
hriechu, falše, poroby.

Práca telo otužuje,
ducha k čnosti navyká,
jej dobrotu, kto pracuje
pozná, jak je veliká.

Pracuj každý, nie však ale
k vôli sebe samému:
mášli vlastnie dokonalé,
rád pomahaj núdznemu.

Lužánsky.

Odkladačom práce.

„Zajtrá, zajtrá, len nie dneská!“

Vravieva, kto s prácou mešká,

„dneská si odpočiniem;

zajtrá čnosti sa priučím

a so zvykom zlým rozlúčím,

zajtrá činnosť vyviniem.“

A prečo nie dnes? zajtrá zas

nové práce donesie čas,

starostí nám primnoží:

čos' dnes spravil je spravené,

a dobro dnes naučené

až do smrti osoží.

Pomysli dnes, že ťa môžu

choroby sraziť na ložu

navzdor mladosti kvetu!

Do večnosti čas odteká

jak do mora tichá rieka:

použi ho, kým je tu. —

Mich. Godra.

Zlaté heslo.

V svornosti a statočnosti
 až ku hrobu putuj,
 od pravej cesty božskosti
 na vlas neodstupuj!
 Tak ti kvetolúka krásna
 bude ten celý svet,
 a tvár schudlej smrti strašná,
 ľubý príjemný kvet.

Z nem. *Petruškin.*

Krása.

Krása nerobí človeka cenu
 bo jeho cena v jeho srdci leží:
 kde zkazenosť druží sa krásu ku venu,
 tam v krásnej tvári pekla obraz väzí.

F. O. M.

Pamätaj na smrť.

„Každý musí zomreť, nábožne spievame, —
 či sa daktorí z toho vynímame?“

Morena nehladí na statky, chudobu,
 jak kráľa tak žobrač. ukladá do hrobu.
 Nič tu nespomôžu žezlá, meče, zlato,
 všetko býva kosou Moreny podtato.

„Každý musí zomreť,“ pamätaj si synu,
 len to nenie známo, vo ktorú hodinu.
 Pripravuj sa k smrti, pripravuj každý deň,
 bys bol raz prijatia v večné stánky hoden.

L. V. Obrov.

Prenasledovanie.

Sotva sa Pán Kristus narodil v Betléme,
 Už musel utekať do Egypскеj zeme.
 Herodes ukrutník ho prenasledoval,
 A v srdci záhubu proti nemu choval.
 Teda keď nás marný svet prenasleduje,
 Nech sa srdce naše tým obveseluje:
 Že Kristus jak dieťa bol zrádne stíhaný,
 A tak i my môžeme snášať sveta rany!

L. V. Obrov.

V chudobe šťastný.

Pod spráchnelým krovom biedny život žije,
o večnom spasení v svej chudobe snije.

Tým vládne čo dobrý ľud mu udeľuje,
predsa na svoj lôs sa nikdy nežaluje.

Nemá srebro, zlato, ni drahé poklady,
jeho zlato: viera, poklad: srdca vnady.

Sčastný je, veď ho Bôh všemohúci chráni
ešte mu udiela čerstvý vzduch ranní,

sčastný je, sčastnejší než hlava krajiny,
veď má otvor voľný v nebeské končiny.

Ľ. V. Obrov.

Dobročinnosť.

Dobročinnosti, čo tvoja ruka delí
sú mrtvolý, ktoré žijú na cmiteri,
sú kvetiny, ktoré mrazom neuvädnú,
sú hviezdičky, ktoré nikdy nezapadnú.

Z nem. Petruškín.

Márnotratnosť.

Ráno marnotratnosť skvostne snieda,
o poludní ohryzky pojieda,
k svačine má, čo si vyverí,
na noc však už nič viac k večeri.

*J. Zabranský. **

Bolast.

Bez rozvahy jedno slovo
blížnemu ublíži mnoho,
povieš! „bol to žart len malý,“ —
leš druhovi srdce spáli.

Syn môj! nemôže to žartík byť,
čo je v stave srdce rozkrojiť.

Nemóžeš už nikdy viac horšieho spraviť,
jak blížneho srdce nároky otráviť.

Z nem. Petruškin.

Bez srdca — citu.

Čo človek bez srdca?

čo človek bez citu?

nič! živá mrtvola,
strašiaca tu i tu.

Láska ku blížnemu
v ňom sa neujala —
lebo bytu v srdci
bezcitnom nemala.

A jakýže koniec
býva žitia jeho?
zomre — a vložia ho
do hrobu tmavého.

Nikto ho neželie
ba mnohý mu laje,
odpočinku ani
pod zemou nepráje.

Nikto hrobu jeho
slzami nerosí,
nikto na modlitbách
Boha zaň neprosí.

Dost malý čas zajde
do mora večnosti,
nik si nespomenie
viac jeho bytnosti.

Ľ. V. Obrov.

Vlasti.

Uhorsko moje! ty čarovný kraju!
Mnohé ti duše v láske dorastajú.
Mládež bujará za slobodu tvoju
Už od mladosti hotuje sa k boju,
A šedinami pokrytí otcovia
Pri твоjích zástavách vytrvale stoja. —
Oj zkvitajte nám, zkvitajte, národa nášho raj
V slobode a sláve: Bože daj, Bože daj!

Lužánsky.

Krásna vlast.

Krásna je vlast moja,
krajšej pod nebom niet,
nedal by som ju ja
za ten široký svet;
tu som sa narodil
a tu aj zomreť chcem,
vlast svoju na veky
lúbiť, chrániť budem!

Nech chváľa Vlachovia
 svoje tmavé háje,
 Francúzi, Nemcovia
 svoje žirne kraje:
 nad všetky vlast moja
 dobrotou vyniká,
 krásna je, milá je,
 bude aj veľiká!

F. O. M.

Moja Otčina.

Tam, kde z dávnych vekov sivé skaly
 Tatier zlatých ku slncu sa majú,
 Kde ľud v dobrom sta to skála stály,
 Božie hlasy ku sláve volajú:
 Tam je domov, tam moja otčina,
 Ktorú duch môj vždy s láskou spomína.

Kde čierna zlosť nemá sledu, deje,
 Kde sa čnosťou rýchlo chyba hojí;
 Kde stán viery, lásky a nádeje
 Starý tak si, jako aj mlád svojí:

Tam je domov, tam moja otčina,
Ktovej česť je nosiť meno syna!

Kde za blaho a slávu Slováka
V čistých jedna srdciach túžba horí,
Kde na boje plná ruža čaká
A ľepší deň nesie svetlo zory;
Tam je domov, tam otčina moja
Obraz živý živého pokoja!

Ach, jak šťastný ten, čo dumné huky
A šeptanie Váhu vždy načúva,
Ach, jak šťastný ten, čo rodné puky
K sláve Tatier s nadšením pástúva;
Veď je to čin pre takú otčinu,
Čo je hodná nadšeného činu.

Jaroslav z Vrbice.

Vlast.

Znáš-li kraj ten sladko bájny,
krása s láskou kde sdružená
v jednom blesku zory žiari,
rozkoš kde kvitne milená?

Znáš-li kraj ten, kde zefyra
 krýdelka lúbajú milo
 mam lúk vonných, jejichž sladkosť
 vždy by moje srdce pilo?

Znáš-li kraj ten, kde sa dumné
 bralá Kriváňa spínajú
 hor' v modrinu nebies slavných,
 orli slávu kde vzývajú?

Znáš-li kraj ten, v ktorom krása
 večne kvitne, neodkvitá?

Znáš-li ho? To je vlast' naša
 V zory purpure zavitá.

To vlast' tvoja, synku Tatier!
 to vlast' našich dedov dávnych,
 to vlast' tvoja, drahá, lúbá,
 plná rozpomienok slavných.

J. E. Dobrucký.

K otčine.

Ach, vy hory, čierne hory!
 Šum váš tajné báje tvorí,

Nad vami sa slnko smeje, —
A vy spíte bez nádeje.

Ach, vy háje, tmavé háje!
Ktorým túžbam duch váš praje?
Nad vami vták v prudkom lete,
Lež vy v kliatbe nečujete!

Ach, vy rieky, Tatry rieky,
Strápených srdc voľné lieky!
Hojte rany, krieste sily,
Zmyte rod váš shanobilý!

Ach, vy skaly, dumné skaly!
Nad vami sa búrka valí;
Čo nám po tom vo vás zlate, —
Keď sa predca nehýbate!

Čierne hory, dumné háje!
Kto vás z poroby odklaje?
Všetko kvitne kvetom novým —
Len žiaľ poľom Slovákovým!

Im.

Extra Hungariam non est vita.

Krem Uhorskej zemi miesta v svete nenie
v ktorom by snadnejšie bolo vyživenie;
čo by sa však najšlo azda predsa dáke,
príslovím sa vraví, že to nieje také:
uznajú za pravdu to i cudzozemci,
Francúzi, Vlachovia, Poliaci i Nemci.

J. Chrastina, z 18 storočia.

Materčina.

Materčina! materinský hlasu!
lúbim tvojich milých zvukov znenie,
obdivujem tvoju hrdú krásu,
sladké tvojich šumných slôv vlnenie;
nech sa k cudzej reči kto chce hlási,
já krem teba neznám žiadnej spásy;
láska k tebe v každej dobe rastie,
moja radosť, môjho žitia sčastie!

F. O. M.

Oj Slovensko!

Oj Slovensko! ty vlast' naša,
 ty prastarý pomník slávy,
 požehnanie nech sa vznáša
 na tvoj národ čistomravý.

Oj Slovensko! mater naša,
 my slovenské tvoje deti,
 chceme tvoja byť okrasa
 chceme láskou k tebe skviati.

Oj Slovensko! ty dedictvo
 drahé, po otcoch zdedené:
 máš a musíš byť celistvô,
 svornosťou v jedno spojené.

Oj Slovensko! slnko naše,
 sviet osvetou a vedami
 nám, potomstvu, v každom čase,
 prosriedkom škôl — umeniami.

J. Mičátek.

Slovák som.

Slovák som, Slovák som!
 bo keď mňa Boh stvoril:
 „buď verným Slovákom“
 tak ku mne hovoril.

Dokiaľ vo mne duša
 na tom svete žije,
 dotiaľ moje srdce
 za môj národ bije.

Kiežby mojím srdcom
 bol tento svet celý,
 by v ňom každý Slováčok
 mal byť láskou vrelý.

Ach prečo nenie dosť
 náručia mojeho?
 bych pritisnul k srdci
 Slováka každého!

V. Sasinek.

Ja som Slováč.

Ja som Slováč, mladý Slováč,
pod Tatrými zrodený,
a ten kraj je môjmu srdcu
nadovšetko milený.

V tomto kraji moja matka
slovensky ma učila,
aby iskru môjho života
k národu prebudila.

V tomto kraji moja matka
do srdca mi vstúpila,
aby moja duša mladá
tento kraj vždy ľúbila.

Tak podobne nad kolískou
slovensky mi spievala,
aby zo mňa driecneho si
Slováka vychovala.

Ja som Slováč, mladý Slováč,
pod Tatrými zrodený,
a ten kraj je môjmu srdcu
nadovšetko milený.

M. Bazovský.

A čo ja milujem?

Vetříček miluje voňavé kvetiny,
 Čo sú zvlášte z jary krásou pre doliny;
 Preto tak s úľubou s nimi sa hráva,
 V nich a v jich blízkosti nežnú rozkoš máva.

Vtáčci obľubujú naše hory, nivy,
 Tu oni mávajú stánok ľubostivý.
 Pre ľubosť radi si veselo spievajú,
 A tatranské žuly ozvenu dávajú.

A já čo milujem v slovenskej doline?
 Ja, akožto Slovák, milujem jedine:
 Vieru spásonosnú, národ a otčinu
 Kde pre mňa chvíľočky drahocenne plynú.

Mich. Rod. Šittanc.

Slovenka.

Poteš že mna poteš
 radostná pomnenka,
 nedaj mi zabudnúť,
 že som ja Slovenka.

Hej! Slovenka som ja,
 Tatry ma zrodily,
 ony ma na rukách
 materských nosily.

Srieborného Váhu
 vlnky mi hrávaly,
 tatranské doliny
 láskou ma objaly.

Či teda Slovenkou
 ďalej byť prestanem?
 Slovenka som bola
 Slovenkou zostanem!

S. Z.

Malá Slovenka.

Bár som malá, nič to za to
 budem väčšia, pán Boh dá to.

Ctím si svojho tatička,
 milujem si mamičku;
 ľúbim svojho bratříčka
 drahú milú sestričku.

Pri tom všetkom že som ešte malá
Som Slovenka verná jako skala!

Ľ. V. Obrov.

Verná Slovenka.

Slovenské som dievča
Slovenka zrodená,
Slovenkou od Boha
bola som stvorená.

Preto si svoj oblek
vážim, čistý chovám
preto k môjmu rodu
rada sa priznávam.

Svoju prácu bystro
vždycky vykonávam,
a pri nej slovensky
pekne si spievavam;
slovensky modlievam
sa k Stvoriteľovi,
by vernému žehnal
vždycky Slovákov!

A za to chválieva
moja mňa mamenka,
že som tak uprimná
a verná Slovenka.

N. Ulrich.

Modli sa!

Keď sa mrákavy rozvalia Kriváňom,
lesk slnca zastrú havranním závojom,
a jasot bleskov holduje orkánom,
noc desná trôni ná domove tvojom,
rod búra zmieta — neznať kto pán boja:
modli sa za rod vrelá duša moja!

Búra utíchla, do spevov sa chytá
zmladlá príroda, chytá strún varyta,
a hól sokorce zlatým ohňom horia,
slnka velebe vidieky sa koria,
tu vzleť ku nebu vďakou srdce tvoje:
Modli sa k Bohu, drahé dieťa moje!

Modli sa voždy, modli sa brať moja!
V sčastí, v nesčastí svojeho národa,

v búrach záhubných i v časoch pokoja,
 tak bude tvoja nebeská svoboda;
 bude rod voľný v putách i v väzení,
 šťastný v pokoji a večne blažený.

J. A. Fábry.

Mužská zbraň.

Nech nikdy není muž bez zbrane!
 ač nemienim tu meča,
 jenž dobre vífazom pristane
 keď vznikne krutá seča.
 Aj ináč možno sa ozbrojiť,
 presilnou zbraňou v Pánu,
 a ňou vo svete všetko zroniť
 i pekla mocnú bránu.

Takouto jeho *duch* je zbraňou
 a mysel večne mladá,
 ktorá zhrdajúc radou planou
 u Boha pomoc hľadá,
 keď tlačí naňho luza pustá
 sťa skala odporuje,

ni na piach pravdy sa nezpúšťa,
a kriydeniu vzdoruje.

A takou *cit* je zbraňou jemu
a srdce vrele, plné,
zavreté plaču nevčasnému,
leš vždycky otvorené:
keď pravý bôl sa k nemu hlási
a pravá láska vinie. —
ktoré ni v najtuhšom zápasi,
ni v slastách nezahynie.

A treťou takou istou zbraňou
je jeho *čestné slovo*,
to s duchom, myslou odhodlanou
lepšie, než prach, olovo ;
to v pravom čase povedané
vyvracia zámky, hrady,
a pri ňom zkvitá nevidane
slobody kvietok mladý.

Nuž *takou* zbraňou opatri sa
slovenský muž pravý,
a v našom ľudu rozvatrí sa
zas oheň žitia nový.

Nie, pášťou bojovať nechceme,
leš touto novou cestou,
a iste peklo premôžeme
a svet, i s jeho lestou.

F. O. M.

Jaseň.

Padá z dreva líšta po strmine,
rozniesie hó víchor po doline:
ale tvoj, šuhaju!
vo slovenskom kraju
rod nezhyne!

Boly časy, boly dávno! dávno!
už meno Slováka bolo slávno:
v bitkách aj v tábore,
v Rákoši, pri dvore,
meno vážno.

A *pluk čierny* kráľa *Matyáša*,
chlapov bral od *Detvy* zo salaša,
šuhajci do skoku
a šabla pri boku,
to zbroj naša.

Snilo sa mi, snilo o otčine,
 nž nám bude dobre v domovine
 keď si ruky dáme,
 vernosť zachováme
 ku rodine.

Zakuká kukučka v jarnom čase,
 rozvijú sa háje v novej kráse:
 Slovensko ožije,
 veniec si uvije
 Slávy zase!

Sam. Tomášik.

Bojovník.

Koníček môj bystrý, vraný,
 preberaj-že nožičkami,
 kým zajdeme za tú horu,
 zpoza hory do tábora.

Bubny hučia, trúby vreštia,
 dajže Božc. dajže sčastia!
 Oceľ skáče od oceli,
 rúbajú sa chlapci smelí.

Rúbajú sa šablíčkami,
strieľajú sa guľôčkami,
guľky šable nasledujú
chlapcom hlávky odfrkujú.

Hudba zvučí, hrmia delá,
váľajú sa mrtvé telá,
krv sa valí potokami,
kone hrabú nožičkami.

Koníček môj bystrý, vraný,
už som celý dorúbaný,
hlavička ma páli, bóli,
roztatá je na dve poly.

Koníček môj smutný vraný,
choďte v moje rodné strany,
choďte povedať mojim zlatým,
že sa viac už nenavrátim.

Povedz smutnej matke mojej,
aby v žiali, v biede svojej,
za moju dušu úbohú
modlila sa pánu Bohu.

Koníček môj smutný vraný,
 čo neideš v naše strany?
 Smutno ti ma tu opúšťať,
 nemá mňa tu kto zabrávať.

Nebojže sa, keď sa vzbudia,
 zahrabú ma dobrí ľudia,
 vetrík príde pozavieva,
 zaplače, pieseň zaspieva.

Žiale raňajšej rosičky
 vylejú na hrob slzičky,
 dajú lampy skvostné pánske,
 malé mušky svättojánske.

J. Kalinčák.

Dve perly.

Drahé sú nám to poklady,
 Čo sa v hĺbke zeme rodia;
 Ale drahšie nad ne sú tie,
 Čo nám duše pekné splodia.

Drahé, vzácne sú to perly,
 Ktoré v mori sa nachodia;
 Leš vzácnejšie sú nad ne tie,
 Čo sa v mori duše rodia;

A tie perly, tie poklady,
 Klenoty veľkej vzácnosti,
 Sú tie v duši uschované
 Krásne a rozličné čnosti.

Medzi nimi najkrajšie dve
 Oči častokrát vídajú,
 Medzi nimi tie perly dve,
 Najkrasnejšie sa blýskajú.

Tie sú: láska k náboženstvu,
 A zas — vrelá láska k rodu;
 Najkrajšie dve ducha perly,
 Nadpozemského pôvodu.

M. Dumný.

Odrodilci.

Kto sa haňbí za vlastnú mať,
 bo v žiali preň nemohla spať:

ten sa haňbí za vác svätú,
dušu nosí vždy zakliatu.

- V kliatbe nieto požehnania:
bez lásky niet potešenia;
odrodilci všetci planí!
Čože z toho: súdte sami!

J. Čaják.

Odrodilstvo.

Odrodilstvo tak je špatné
jako najhnusnejší hriech,
bo v ňom človek svoj národný
pôvod obracia na smiech.

Ej, a v slovenskom národe
mnohí takoví sú ľudia,
ktorí poľom odrodilstva
cez celý svoj život blúďa.

V nenávisti maj ten špatný
zvyk — slovenskej školy žiak,
netaj svoj zúmyselne
nehanebný šta podliak.

Nerovnaj sa cudzým perím
 ozdobeľým podlým vtákom,
 radšej buď a zostaň verným
 až do smrti vždy Slovákom.

Lužánsky.

U Dunaja.

Dunaju, Dunaju,
 pýcha tebe veliká!
 nepýš sa, nepýš sa,
 že si voda široká.

Rieky a potoky
 do teba padajú:
 tie teba velikým
 učiniť pomáhajú.

*K. Vinařický. **

Žiaľ nad Devínom.

Pod skalinou starý Dunaj sa prestiera,
 A čo to tam shora tak hrdo poziera?
 Zámok je to, zámok, dievky ho staväly,
 A v ňom naši králi širo panovali.

Devín je to, Devín, ten zámok vysoký :
 Večerná mu zora osvecuje boky.
 Jeho strmé boky zora osvecuje,
 Jeho staré múry žiarou pozlacuje.
 Či ty zámok, či ty žiarou chceš ukázať,
 Jakú slávu mali, čo tu panovali?
 Hoj, či chceš zaplakať tvárou skormútenou,
 Nad krvou slovenskou márne vycedenou? —
 Ale žiara zhasla, tma sa rozložila,
 A hviezdička zlatá rezko vyskočila.
 Rezko vyskočila, Devín pozdravila,
 Jako by mu dobrý večer povedala;
 Zapadla za lesy i tá hviezda jasná.
 Jako sa od matky lúči dcéra krásna.
 „Tak i tvoja sláva, zámku milý, stíchla!“
 Takto duša moja nad Devínom vzdychla.

M. Pohronský.

Komárňanská.

Komárno, Komárno, komárňanské mosty!
 keď sa na vás ozriem, srdce mi žalostí.
 Srdce mi žalostí, duša narieká mi:
 nad národa môjho tisíci biedami.

Slováci, Slováci, národ utrýznený,
kedy sa ten lôs váš na lepší premení? —

Komárno, Komárno, slovenské pomedzia!
nejednej mamičky synkovia tu ležia!

Ktorí dorúbaní, ktorí dostrielaní,
ktorí nebožiatká koňmi došliapaní.

Tam v tej chladnej zemi, tam kde Dunaj beží,
nejedon náš šuhaj v čiernej zemi leží!

V. M.

Považie.

Keď len okom pozrem
Po Považskom kraju,
Nuž mi všetky žilky
V mojom srdci hrajú.

Po Považskom svete
Všetko sa ti smeje,
Jako by si chodil
V krajine nádeje.

Srdce sa tu teší
Bár žalostou horí,
Tu sa srdce kriese,
Keď ho osud morí.

A keď hore pozreš
 Od Žiliny k Strečnu,
 V tom obraze zhliadneš,
 Túžbu Tatier večnú.

Váh ti žalmy hučí,
 Skaly moc zvestujú,
 Ráj sa dolom steli,
 Horou časy plujú.

Oj Považie naše,
 Ty rajská dolina!
 Kto ťa len raz videl —
 Večne ťa spomína.

J. M. Hurban.

Starý hrad.

Letia plte dolu Váhom, a letí jich dlhý rad,
 a pltníci pozerajú na zborený starý hrad.
 Kde prv pyšné väže stály, kde sa chvely zástavy:
 teraz rastie tam sihlina, žlté mochy a trávy.
 Kde prv hlučne bývalo, lamaly sa konce pík:
 pusto teraz tam a clivo, tam nebýva teraz nik.

J. Graichmann.

Nitra.

Nitra milá, Nitra, ty vysoká Nitra,
Kdeže sú tie časy, v ktorých si ty kvitla?

Nitra milá, Nitra, ty slovenská mati!
Čo pozrem na teba, musím zaplakati.

Ty si bola nekdy všetkých krajín hlava,
V ktorých tečie Dunaj, Visla i Morava.

Ty si bola bydlo kráľa Svätopluka,
Keď tu panovala jeho mocná ruka!

Ty si bola sväté mesto Methodovo,
Keď tu naším otcom kázal božie slovo.

Teraz tvoja sláva v tóni skrytá leží:
Tak sa časy menia, tak tento svet beží.

Národnia pieseň.

Slovenské doliny.

Dolíny, doliny slovenské doliny,
vy ste poklad môjho života jediný.

Vy ste moja radosť, moje potešenie;
pre mňa v širom svete bez vás vlasti nenie.

Keď ja po vás chodím, zaspievam si pieseň
ihneď opustí ma všetka srdca tieseň.

Potôčkov keď vašich čujem hrkot živý,
zabudnem tu zaraz, že som nesčastlivý.

A keď podívam sa na tie vaše hole
zaraz zmiznú všetky moje žiale, bôle.

Doliny, doliny, vaše hory, stráne
do duše mi lejú svätý pokoj Páne.

U vás nehrozí mne žiadna lešť a zrada,
ukojenie najde každá moja stráda.

Studničky a chládok, vaše lúky, háje,
to mi občerstvenie, to sú moje ráje.

A keď vtáča spieva, vetrík tichý vane,
nebeský tu balšám v moje srdce kane.

Doliny, doliny, buďte družky moje,
u vás len chcem hľadať útočiste svoje.

Útočiste svoje v bolestiach a trúdu, —
za to moje piesne velebiť vás budú!

Juraj Slotta.

Domček v doline.

V doline si stojí domček v samotnosti
býva v ňom rodinka bohatá na čnosti.

Očúť každodenne tuná spevy hlasné,
jichž zvuky sa vinú ponad hôrky krásne.

Spevy sú to milé mne — sta Slovákov, —
však vo mne len spevom radosť sa obnoví!

Do tohto domčku veľmi rád chodievam,
tu sa ja s rodinkou slovenskou tešievam.

A tam pri domčku biela je lavička,
na nej ja sediaci očúvam slávička.

Tam zas moje oko na potôček hľadí,
jako sem a tam sa po doline hadí.

Domček tento je mi milší než kaštiele,
bo v ňom je rodinka, čo ctí národ vrele.

M. R. Šittanc.

III.

III.

Rodičovská dobrota.

**Miluj dcéro matku milú
a cti otca svojeho,
veď oni ti každú chvíľu
činia mnoho dobrého.**

**Matka ťa poznávať učí
jak je krásna svätá čnosť,
abys, keď ťa hriech obklúči,
neupadla v ošklivosť.**

**Otec zase starosť mnohú
má o výchovu tvoju,
vo škole o Pánu Bohu
učíť dá detvu svoju.**

**Odslúž sa jim láskou za to,
ucti jich dľa slušnosti,
a keď nežiadajú zlato,
aspoň to čini z vďačnosti.**

Lužánský.

Rodenie a umieranie.

Synu milý, keď sa stalo,
že svet vo svoj raj ťa vlákal,
vše sa vôkol usmievalo,
ty sám jediný si plakal.
Jednajž tak v tom svete všade,
bys až budeš ráz umierať,
a vše vôkol plakať bude,
ty si mohol sa usmievať.

*B. Jablonský. **

Život.

Keby tento život mal na veky trvať,
mohli by sme, že nám zle je, sa žalovať.
Ale keď jeho vek zahyne s krátkym dňom,
ktože bude hľadať pohodlnosti v ňom?

Z nem. Petruškin.

Matka.

Čia je hlava najvtipnejšia?
Čie je oko najbystrejšie?

Čie ustá najlahodnejšie?
 Čie srdce je najútlejšie?
 Čia krv je najhorúcejšia?
 Čia je ruka najčinnnejšia?
 Čia je noha najrychlejšia?
 Hlava, srdce, ruka, noha matky,
 jež sú deti nado všetky statky.

*B. Jablonský. **

Malá služka.

Malá som já služka
 matky mojej čelaď,
 srdečná jej láska
 ročitý je môj plat.

Čokoľvek rozkáže
 všetko vďačne spravím
 a čo si len žiada
 na očiach jej vidím.

Často mi vravieva
 „prestaň, moje srdce!“
 ale mne sa veru
 zaháľať preds' nechce.

Lebo milá práca
 nikdy není ťažká, —
 lež práce sa štítit
 to obyčaj mrzká!

N. Ulrich.

Mladý vek.

Vysoko si lieta vtáča
 Za jary zelenej;
 Mladý vek ti výšej letí
 V myšlienke milenej.
 Koreň na jar v líšťa ženie,
 By pekný vydal kvet;
 V dobrom zrastá, čnosti pije
 Ten náš mladunký svet.
 Avšak nie vždy trvá jaro,
 Stane sa s ním zmena:
 I náš mladý vek sa minie
 Jako vodná pena,
 Ale mladosť ducha trvá
 Večne, — jej konca niet; —
 Vlas šedivý nezastaví
 Tok túžeb mladých liet.

Duch náš bude večne mladým
 Bude sa zelenáť;
 Jakže bude večné čnosti
 Kresťanské milovať.

J. D. Makovický.

Sčastie.

Sta ten anjelík spí
 dieťaťko lúbstne,
 prebudí sa, začne
 nariekať žalostné.
 „Tu som dieťa moje!“
 matička pokynie,
 a dieťa ústočká
 k úsmevu rozvinie.

Tisíci v tom svete
 len v sne pokoj majú,
 sotvy sa prebudia
 horko nariekajú.
 „Tu som!“ volá Kristus,
 keď kto slzy leje,

sčastný kto tým slovám
ľubo sa usmeje.

Petruškín.

Večernia modlitba dieťaťa.

Ustaté som, idem spať,
očka už zatváram,
abys ráčil pri mne stáť
Teba Bože žiadam,

Zhrešilo- li som nečím
nehnevaj sa na mňa,
veď Tvoj najmilejší syn
trpel tiež i za mňa.

Všetkých mojich príbuzných
ochraňuj tej noci.
všetkých tebe poslušných
chovaj v svojej moci,

Nemocným daj úľavy,
zarmúteným pokoj,
každý nárek boľavý
utiš, rany zahoj,

By zas malí, velikí
 z Tvojej lásky vstali,
 a jak včul tak na veky
 Tebe sa klaňali.

F. O. M.

Zmiznutá radosť.

Prečo, dúbravo, za jutra
 šerou mhlou sa s' odiala?
 Bývalá ty moja radosť
 kdeže si sa podiala?

Zdaliž k zemi padšia, dávaš
 krásu jarným púpätom?
 Lebo k nebu vystúpivšia,
 barvu letným oblakom?

Niet jej, niet jej medzi kvietiu,
 ani medzi hviezdami,
 vetry mi ju odvanuly
 uplynula s riekami.

F. L. Čelakovský. *

Zima.

V dňoch mojej mladosti býval som smelý,
v paprskoch sveta slnka jarý, veselý.

Leš to minulo sa, ako sen a čas,
a zima už prišla, zbielila môj vlas.

Stal som sa staruškým, zvädlým ako kvet,
tak preletí život, tak sa krúti svet.

Z nem. F. Ježko.

Siroty.

Mati moja, kde je apko? kde otec náš milý?

Vari preto tašiel, že sme sa mu znelúbili?

Tíško, tíško deti moje! Ľúbi on vás všetky:

A príjde zas a objíme milé svoje dietky.

Mati moja a kam tašiel otec starostlivý?

Povedz nám len mamko, či je mrtvý a či živý?

Živý, mrtvý — jako chcete, — nepýtajte sa mä;

Tašiel len kus hen, ta tam, kde — ani neviem sama.

Mati moja a či príjde zas otec náš milý?

Veď by sme už dobré boly, a vždy ho ľúbily

Prijde, príjde, deti ľúbe, len myslíte naňho;

Složte vaše rúčky malé, modlite sa zaňho!

Mina.

Nárek za matkou.

Mať moja, mať moja, za dvoma horama!
už ma hlávka bolí, čo plačem za vama.

Hlavíčka ma bolí, leu tak pobolieva,
že ste ma mať moja! malú odumrela.

„Develenka moja! čože za krivdu máš,
keď mi v čiernej zemi odpočinku nedáš?“

Čierna zem, čierna zem, pust moju mamku ven,
Nech sa mojej mamke horko požalujem.

Kebych sa začala nad hrobom žalovať,
musela by tá zem nado mnou zaplakať.

Už sa tá fijalka dávno vysypala,
už sa moja mater dávno rozsypala!

Prostonárodnia pieseň.

Dobrá noc.

Keď mamička dietky
na lože dávala,
radostne jim vždycky
„dobrá noc“ priavala.

Zomrela mamička
 v rakev ju dávajú,
 a dietky so žialom
 jej „dobrú noc“ prajú.
Ľ. V. Obrov.

Sčastlivá nevedomosť.

Pri ružovom krikú stojí
 Malá nevinná dievčina,
 Mladušké lístky v zábave,
 Mladé konárky sohýna.
 Kvetinky drobné! neznáte,
 Kto sa to s vami zihráva;
 Komu to patrí ta šata,
 Kam váš list prchne, bielavá.
 Dievčátko! ani ty neznáš
 Spanilá, lúba, nevinná,
 Odkiaľ tie konárky rastú,
 Čo ruka tvoja sohýna.
 Keby tie kvietky vedely,
 Učily by ťa nariekať:

Ony vyriastly na hrobe,
A v ňom spočíva tvoja mať!

J. Čaják.

Umierajúca matka.

„Oj matičko ľubá, nechod ty do neba!
čo bude na svete z dietoček bez teba?
Tu vrelé náručie dietok k tebe kynie!“

„Nie! syn môj — do mojej vlasti vy prídete,
o pravej láske, len tu sa dozviete:
tu vás tým vrúcnejšie mať k srdcu privinie.““

J. Capko Zniovský.

Nad mrtvou sestričkou.

Skoro si mi zhasla, iskro môjho žitia,
ako tá hviezdička s neba odpadnutá!

Skoro si mi zhasla, nežli som sa nadál,
jako by pred časom z kríčka list opadal.

Už tvoje mladušké srdiečko ochradlo,
jako by kvietočko v jednu noc uvädlo.

Darmo na to kvietko nebe rosu tratí,
čerstvosti života už mu viac nenavrátí.

Tak i moje slze darmo už padajú,
tvojim mrtvým líckam rumenca nedajú.

Rumenca nedajú, viacej neprecitneš,
hviezdičko spánilá! – viacej mi nevznikneš.

Už mi vic nebudeš vonievať, ružičko!
ani mňa tešievať, ubohá sestričko!

Juraj Slotta.

IV.

Zahrádka dietok.

Zahrádku znám peknú,
je to miesto krásne,
usmieva sa na ňu
slnko nebes jasné.
V nej pod krásnym nebom
hojne kvetín rastie;
k radosti sú mnohé
v spanilosti prosté.

Zahrádka tá pekná
školou sa nazýva :
v nej sa dobré semä
v srdiečka vysieva.
A tie utešené
tie prekrásne kvietky —
to sú milé oku,
dobré pilné dietky.

Ó jak preradostno
je v tej škole bývať,
na zdar mladunkého
detinstva sa dívať!

Pohľad je to rajský
 na tu krásu kvetu
 kde sa šťastie chystá
 budúcemu svetu.

*F. Doucha. **

Čo je škola?

Čo je škola nám?

Je umenia chrám,

Nepovstane, milý brachu!

Národ náš zo svôjho prachu,

Keď nebudú kvitnúť školy

Na dedičnej jeho roli.

Čo je škola nám?

Vzdelanosti chrám,

Škola plní vedou hlavy,

Šlachtí srdce, šlachtí mravy,

Národu blesk v svete dáva,

By rozsvitla jeho sláva.

Čo je škola nám?

Osvety je chrám,

Tam niet sčastia, blahobytu,
Kde umenie niet v rozkvitu.

Tam sa tvoria sčastné svety,
Kde sa skveje blesk osvety.

Čo je škola nám ?

Národnosti chrám.

Tam, kde láska k školám žije,
Srdce za svôj národ bije.

Hej, veď krásne vedomosti
Sú klúč k blahej budúcnosti !

Keď je škola nám

Blahodajný chrám,

Sláva ! ktorý ju miluje,
Jaré kvietky v nej päsťuje ;

Slnko naše nezapadne,

Keď nám školský kvet nezvädne.

V. Sasinek.

Do školy.

Do školy, do školy !

to mi znie po vôli,

vždy sa dobre cítim

keď sa učiť chytím.

Nedbal bych v nej sedieť,
 bych vše mohol vedieť,
 od rána do noci,
 kebych bol v svej moci.

To není dobrý žiak,
 ktorý, sta klieťky vták,
 učenia sa bojí
 o školu nestojí.

Veru ja takého
 za druha milého
 nikdy si nezvolím;
 radnej sám byť volím!

Ľ. V. Obrov.

Do školy.

Hore že sa kamaráti,
 hore že sa majme,
 no len svoje knižky radi
 dovedna sbierajme!

Už je čas,
 už na nás
 tam čaká pan učiteľ
 náš k lepšiemu voditeľ.

No len vždycky z dobrej chuti
do školy spiechajme,
bár nás k tomu nik nenúti,
vyučíť sa dajme:

V čítaní,
písaní

a v inej tiež známosti
k časnosti i večnosti.

Kto do školy rád chodíeva,
z toho býva čosi;
kto za pecou lenošieva,
za sebou trest nosí:

každého
hlúpeho

svet potom za nos vodí
do školy kto nechodí.

Krásnymí nás Bôh vlohamí
nie preto obdaril,
aby človek zaháľkami
tie dary si zmaril.

Je teda
tým beda,

čo školu nenávidia,
z hlúposti sa nestydia.

V. Sasínek.

Túžba po škole.

Čo sa tí naši nazdajú,
že ma do školy nedajú?
Ja bych mamičko rozmilá
rada do školy chodila.
Bo škola druhá matka je
dušičky dietok pástuje.
Naučím sa tam Boha znáť,
a Vás mamičko milovať.
Preto len kúpte košíček
na knihy a na chlebiček!
Tak dievča matku prosilo,
rado do školy chodilo.
A hľa do školy tou cestou
chodieval anjel strážca s ňou.

„Štepnica.“ *

Žiacka.

Žiaci! milí žiaci! veď je nám veselo;
v škole sa schádzame každúcky den smelo,
každý z nás nesie papier, knižočku,
pero a černidlo, k počtom tabulôčku.

Doma nás vždy pekne vystrája mamička,
dobro sa mi učte, Janičko, Anička!
Rád vás mám deti, tatičko vraví,
len sa vždy usilujte, mať vždy krásne mravy.

Ledvá že z ďaleka školu my zpatríme
pána učiteľa volať nás vidíme:

„Vítaj mi synku, dcéruško moja,
dneská sa ti splní dávna žiadosť tvoja!“

Budeme dnes spievať viac pekných pesničiek,
písať, rátať, čítať z našich toť knižtičiek;
pan farár, bo kaplán nás navštíví,
vo viere nás učíť o dušu pečlivý.

Oj však je nám dobre, školy nám stavajú,
rodičia i s kňazstvom o nás sa starajú.
Buďme len pilní, brátkovci milí,
by sme sta poriadni Slováci vždy žili.

Štef. Závodník.

Pilný šuhaj.

Mamka moja, drahá mamka,
 Urobte mi to po vôli,
 Pre domácu malú prácu
 Nezdržujte ma od školy.

Veď sa to pravda pilnosťou
 Čo sa zmešká zas nahradí;
 Ale ja to len tak myslím,
 Že to predsa vždycky vadí.

A čo doma mám pracovať,
 To aj po škole odbavím,
 Radšej sa tento celý deň
 Nezahrám a nezabavím.

Jakby som do školy nešiel,
 Toť ani nebudem môcť spať,
 Ale zas keď doma, v škole
 S radosťou budem pracovať;

To si pospím, jak v oleji
 A radosť, silu budem mať:
 A sám Pán Boh milostive
 Ráči ma v tom požehnať.

M. Dumnýj.

Pilný žiačik.

„Nechodme dnes Janičko
 Nechodme do školy —
 Veď od toho sedenia
 Všetko ma už bolí.
 Poďme radšej do poľa
 Alebo do hory,
 To prílišné učenie
 Veru nás umorí.
 Doma o tom nebudú
 Mať ani tušenie,
 A vo škole pokážme
 Na hlavy bolenie;
 Tak sa nám to prepečie
 Jakby plaskol dľaňou —
 Poď! na miesto učenia
 Poskáčme si stráňou!“
 Takto Miško lenivý
 Zvádzal ma od školy,
 Ale jeho zvádzanky
 Daromné ver byly.
 Nedám sa nikomu
 Odvieť od učenia —

V ňom nachádzam jedine
 Svoje potešenia.
 Behajte si lenivci
 Stráňami poliami —
 Zatiaľ neznám úlohy
 Nepôjdem za vami.
 Hľadajte si obľubu
 Vo hračkách, skákaní,
 Ja radosť mám jedine
 Vo školskom učení.
 Vyhybujte učeniu,
 Obchádzajte školu,
 Ja jedine vo škole
 Mávam dobrú vôľu.
 A keď nám pán učiteľ
 Predkladá, rozpráva,
 Nuž všetkými údami
 Radosť mi pohráva.
 A keď sa ma spytuje
 O tom, lebo onom,
 Tu mu potom odpoviem
 Hlasno — celým ohňom.
 Oh, a jakú potechu,
 Veľkú z toho mávam,

Keď za pilnosť, poriadnosť
Pochvalu dostávam.

Oh jako to tešieva
Rodičov, rodinu, —

Keď jim niekdy výpravkou
Zkracujem hodinu.

Nebudem, ver nebudem
Lenivcov počúvať,

Lebo bych to kedysi
Musel obanovať,

Nad pilným a poriadným
Božia ruka dlieva ;

Na lenocha, nemravca,
I pán Bôh sa hnevá.

Pilným budem sťa mravec,
Ako tá včelička —

Tie mi budú za príklad
Zaraz od malička. —

Ľ. V. Obrov.

Dobrý ziačik.

Dobre mi je dobre,
Nič mi nechýhuje,

Keď nám pán učiteľ
V škole vypravuje.

Keď ho ja poslúcham,
Keď nás učí čomu,
Jak vždy potešený
Odchodím do domu.

Ej leš ani doma
S knihou sa nelúčim
Až kým sa úlohu
Svoju nenaučím.

A zas keď radostne
Pomyslím na školu,
Tak mi je sladúňko,
Tak dobrú mám vôľu.

Hej dobrú mám vôľu
A nič ma nebolí —
Mamička ma lúbi
A pošle do školy.

M. Dumný.

Hodný Miško.

Miško hodný pilný žiačik,
Nedá knihu za koláčik.

Rád on do knihy nazerá,
V každý čas sa v nej preberá.

Ach! a jakú radosť máva,
Keď z nej do chuti čítáva! —

Ráno ešte sa len brieždi,
Už ti je on pri knihe vždy.

Cez deň skôr úlohu spraví
A potom sa len zabaví. —

A v prázdninách? nemá hody,
Knihu do kúta nehodí.

Leš o tom, o čom sa učil,
O tom premyšľuje on včil.

Všetci sa tak usilujme,
Knihy, učenie milujme:
Príklad Miškov nasledujme!

M. Dumný.

V.

Pred východom slnka.

Slnko ešte nepovstalo,
vtáčci v tichom spánku dlejú,
lén vetričky ranné vejú
jež svitanie vyvolalo.

Moje srdce sa vybralo
zapeť Pánu pieseň vrúcu,
chváliť milosť všemohúcu;
k nemu s vďačnou láskou horí,
pred ním rado v prach sa korf
prosí o pomoc budúcu.

F. O. M.

Jarnia pieseň.

Slnko svieti,
jarný čas
prinavrátiť
má sa zas.

Púpä kýva
púpäťu,
vtáča spieva
vtáčatu,

motýlkovia
 šaškujú,
 králičkovia
 laškujú :
 vôkol vše sa
 raduje,
 v poli, v lese
 zvestuje :
 „Slnko svieti,
 jarný čas
 prinavrátiť
 má sa zas.“

*Rud. gróf Chotek. **

Jarnia pieseň.

Naše lúky zas sa zeleňajú
 kvetín vôňa zase nás ovieva,
 prepeličky jasne štebotajú,
 a v húštine slávik milo spieva.
 V slnka žiare jasne ligotá sa,
 nebies baňa zlatom lemovaná,
 a z ďaleka na nás usmieva sa
 v sade jabloň, kvetom obsypaná.

Všetko kol do kola oznamuje
 Stvoriteľa dobrotu a milosť,
 s novou chuťou k žitiu sa hotuje,
 a na javo dáva svoju radosť.
 V hájoch i po nivách vše sa snaží
 chváliť lásku, ktorá toto dala,
 a len moja, jehož tiež to blaží,
 moja pieseň zamlknúť by mala?
 Nie, môj Pane! do množstva pejúcich
 miešam i ja moje slabé hlasy,
 plesajúci v kole plesajúcich
 chcem Ťa chváliť, sláviť po vše časy!
 Chcem sa vďačne z Tvojich darov tešiť,
 z nekonečnej Tvojej laskavosti,
 celý život chcem Ti verne slúžiť,
 bys ma prijal k sebe do večnosti!

F. O. M.

Za rána v hore.

Jemný vetrík šumí krásne
 v starých jasnolistých bukoch,
 zo všetkých strán počuť hlasné
 spevy, v rozmanitých zvukoch.

Tamto veverice skáču
z buka na buk sa vznášajúc,
tu srny nsmelo kráču,
pozorne sa obzerajúc.

A v kvetnatom trávi loži
budí život sa tisíci,
i tam raňajší dech boží
k slasti zve svet pestrolíci.

V húšti srny, v výške vtáci
a tisíce brúkov v tráve,
pejú akkord mnohozniaci
k svojho Stvoriteľa sláve.

Všetko spieva, veselí sa,
keď tak stinným hájom idem.
všetko jása, z diaľky, z blíza, —
či ja sám len nemým budem?!

Zaspievam tiež z duše celej
do súzvuku spoločného,
vlejem city vďaky vrelej
tiež do spevu úprimného:

Tomu k sláve, jenž k zábave
svojích tvorov lesy stvoril,

ktorý živí chrobač v tráve
vtáctvo piesňami obdaril;

Ktorý nad lesmi stinnými
rozpial báňu blankytovú,
a radosťmi nevinnými
plní dušu básnikovú.

S. Temný.

V tichom hájiku.

Sedel som v hájiku tichom
kde šustí lístím vetriček,
obalený noci plášťom
pri svetle jasných hviezdiček.

Z ďaleka som huk Váhu čul
a lúbezný spev slávika,
v tom tichý mesiac vykuknul,
z pomedzi stromov hájika.

Putoval v svätej tichosti,
vždy vyššie ta ku západu —
či i môjho žitia cesty
tak blahé, — tak tiché budú?

B. Turčan.

Keď dážď prší v poli.

Už požali v poli žitá,
 križe posväžali,
 a chudobné sirôtočky,
 klásky vysbieraly.

Hustý dážď sa s hora leje,
 tam po pustom poli,
 a dievčatko na strmisku
 pasie sivé voly.

Dážde idú, dážde pršia,
 husté ako steny,
 pastýr ženie dolu vrškom
 statok uplúštený.

Hej ty dievča na strmisku!
 či sa koho bojíš?
 keď neženieš volky domov,
 'a na dáždi stojíš?

Poženiem domov, poženiem,
 keď mi bude k vôli, —
 ale rada prizerám sa
 keď dážď prší v poli.

J. Graichmann.

V podzim.

Vejú vetry, vyjú vetry,
 oj chladné vetriská!
 „S Bohom grúne!“ — na fujare
 smutno valach píska,

„Majte sa mi dobre, báne!
 i vy lúky kvetné,
 vôkol žrídíel a potôčkov —
 tajšly doby letné!“

Vejú vetry, vyjú vetry
 pustými zbojskamí,
 „dolu ovce neviem či už
 viac pôjdem za vami!“

G. H. Lojko-Tišovský.

Hora v zime.

Hora opustená,
 opadnutá hora;
 nespieva viac vtáča,
 s vrcholca javora!

Hora opustená,
 opadnutá hora,
 prečo sa udala
 s tebou taká zmena?

Kde kvitla fujalka,
 kvitla konvália,
 vetrom popod skaly
 zimozeľ sa svíja.

Hora opustená
 hora opadnutá!
 kedy že odpadnú
 zimy ťažké putá?

No, keď jaro príde
 rozzeleňáš sa ty —
 ale ušlá mladosť
 nikdy sa nevráti!

G. H. Lojko-Tisovský.

Noc.

Slniečko za hory zašlo,
 A noc tmavá nastúpila,
 svetlo poslednie vyhaslo —
 • Panuje sen — tichá chvíľa.

Ale nespí a nedrieme

Ten nebeský Otec milý —

On nás chráni — nezhyieme

Len by sme ho vždycky ctili!

Ľ. V. Obrov.

Jazero.

Pod, poživaj, milý synu,
pôvabného večera!
opri zraky na hladinu
hlbokého jazera.

Čo na vrchu vetrov vládá
mocné kmeny skácala,
ona ticho sa rozkladá,
šťaby hnutia nemala.

Na nej čulo pohrávajú
sňahobiele labute,
utešene rozkladajú
svoje jasné perute.

Tejto vode podobaj sa
tvojej duše hlbina,
žiadnou vášňou nezmietaj sa
jej pokojná hladina.

Každá však myšlienka tvoja
 v svojom dušou plynutí,
 nech sa vo všetkom podobá
 plávajúcej labuti.

A tvé srdce perla všeho
 podobaj sa slavíku,
 jež tu spieva pre každého
 v svojom skrovnom lesíku.

*Bol. Jablonský. **

Plavba.

Jak na mora búrovinách
 kolíše sa ľahučká loď,
 tak nad smrťou v nebezpekách
 kolíše sa i náš život.

Slabo od hrobu nás delí
 papierová stena tenká,
 chatrný vetrička vánok
 sem i tam nás rozbolenká.

Bárs povetrie tak tiché je,
 bárs v hlbke sa nič neruší,
 kto raz pláva žitia morom,
 snadno sa mu loď rozkruší.

Z Rückerta Petruškín.

Markyné radosti.

Väčšej radosti nepoznám
 Jako v peknom jarnom čase
 Po zahrade sa prechodiť,
 Kochať sa v prírody kráse!
 Tu tieto útle kvetinky,
 Čo som nedávno sadila,
 Často vodou pokropila,
 A od buriny čistila,
 Jako utešene kvitnú!
 Jako lúbežne voňajú!
 Za moju prácu chatrnú
 Koľkú radosť podávajú! —
 Tam tá stolistová rúža
 Jako krásne rozkvitáva,
 Nie len krásu lež i vôňu
 Preľúbežnú mi podáva! —
 Ten nizučký ker ribiziel,
 Čo môj brat nedávno sadil,
 Už, už hojnou ovocinou
 Neraz ma k sebe privábil!
 A tie krásnorostlé stromy,
 Mojim otcom posadené,

Čo na jar tak krásne kvitly,
 Teraz lístim priodené; —
 Z jehož tmavej zelenosti
 Ovocina vykukáva,
 A pokrm občerstvujúci
 Preslaďučký nám podáva! —
 Tu zase pilné včeličky
 Jak po kvetinách lietajú,
 Nám dieťkam usilovnosti,
 Pekný príklad podávajú! —
 A ten lúbežný spev vláctva,
 Čo sa v húštave ozýva
 A tisícorymi hlasmi
 Otca nebeského vzýva!
 Či to nemá ku radosti
 Myseľ moju povzbudzovať?
 A Bohu milé úmysly
 V srdci mojom vyvíňovať?
 Preto tedy do zahrady
 Našej tak rada chodievam,
 Tam sa najradšej učievam,
 Tam sa najradšej bavievam,
 Tam najradšej pliem, a inšie
 Zahradné práce konávam,

Tam po práci v tóni stromov,
S nedrovaním si sedávam! —

L. O.

Uvädlá ruža.

Pred málo dní v spanilosti
Kvitlas krásne ružička,
Aj hľa, obraz nestálosti,
Uvädly ti už líčka!
I já kvitnem kvetom krásnym,
Ale i môj kvet zvädne;
Moja vnada s okom jasným
Jako ruža opadne.
Znám, že navždy trvá len čnosť,
Že jej krása nehynie;
A na moju pyšná mladosť
Nie som, lebo sa minie.

J. D. Makovický.

Materia dúška.

Zomrela matka a do brobu daná
siroty po nej zostaly,

i prichádzaly každúčkého rána,
 matičku svoju hľadaly.

I zželelo sa matke milých dietok,
 duša jej sa navrátila,
 a vtelila sa v drobnolistý kvietok,
 nímž hrobku svoju pokryla.

Poznaly dietky matičku po dechu,
 poznaly ju a plesaly;
 a prostý kvietok, v ňomž mali útechu
 materou dúškou nazvaly,

*Kar. J. Erben **

Fijalôčka.

Ja.

Fijalôčka maľulinká,
 Drobulinká, peknulinká,
 Čo tak skoro vykukávaš?
 Či sa mrazov neobávaš?

Veď sa chmáry nehom snujú;
 Zimné vetry polom dujú,

Oči tvoje, sivé očká,
Zanesú až do potôčka.

Zbladneš, zvädneš, hlávku skloníš,
A slzičku
Jak rosičku,
Z očičiek vyroníš.

Fijalka.

Milšia mi teraz chvíľočka,
Kým jarné dni trvajú,
Kým prvé blesky slniečka
Líčka mi zahrievajú.

Nechcem ja dňov prežiť mnoho,
Dost' mi jedna pekná chvíľka,
Nuž a či kto môže z toho,
Že sú krátke dni motýľka?

Ja.

Presadím ťa, fijalôčka,
Páča sa mi tvoje očká,
A podám ťa bratom mojím,
Keď žiale srdca ukojím.

Mikuláš Dohnáni.

Konvalinka.

Povedz konvalinko milá:
 prečo si tak krásna biela,
 a prečo tie zvonky nosíš,
 či pre dač, vyzváňať musíš?
 „Musím, musím milé dieťa,
 by zvedelo všetko kvieta,
 po dolinách, po lučinách,
 v hájoch, sadoch a borinách,
 že uš mocný kráť Máj príde,
 skôr než trikrát slnkó vyjde.
 Zvoním by sa pripravili,
 v krásne rúcho nastrojili,
 že keď okolo ních pôjde,
 všetko v kvete, v sláve nájde.“

Sl. Temný.

Sinokvet (chrpa).

Sinokvet, sinokvet,
 moje potešenie,
 nad teba žiadon kvet
 v širom poli nenie.

Ty si prostý kvietok
 blahej uprimnosti,
 teba nepremôžu
 iných kvietkov čnosti.

Nech sa kúkol s makom
 vzpínajú v osení,
 nech chrastavec s mliečom
 v slniečku sa mení;

Nech si svlačec, zvonky
 po obilí lezú,
 rebríčok i s dúškou
 obalujú medzu:

Nad teba kvet žiadon
 v šírom poli nenie,
 sinokvet, sinokvet,
 moje potešenie!

*V. Hanka. **

Krt (krtica.)

Kvietka krtok zryva,
 temnosť ho zakrýva,
 hriadočka sa trasie —
 záhradník ryľ nesie.

Krtok hlinu zdvíhá
 zahradník naň číhá:
 krtok von sa mihne —
 záhradník ho stihne.

*F. M. Klácel. **

Orol.

Ku slncu sa vznášam,
 Hrdo; smelo;
 Slнца sa dotýka
 Moje čelo.
 Veslujem si krýdlom
 V zlatom lesku;
 Hojným dúškom pijem
 Plnosť blesku.
 Keď zatočím zrakom
 Na nízku zem,
 A ju sta len prášok,
 Pozorujem:
 Vtedy som veľký
 V tej výsosti;
 Keby len trvaly
 Ty radosti!

Ale na zem musím
 Z výšin slavných!
 Nemám moc ani já
 Hodín jasných!

J. D. Makovičský.

Kohút.

Prečože kohút, keď spieváva,
 zatvorené vždy oči máva? —
 Chce tým dať sliepkam vedieť,
 že spievať zná nazpamäť!

*J. Zabránský.**

Letí vlastovička.

Letí vlastovička
 krýdelcí zatočí
 na ten slovenský kraj
 hodí ešte oči.
 Krýdelcí zašvihne
 zašteboce milo:
 „Bohdaj sa ti kraju
 vždy dobre vodilo!“

Letí ta — preč letí
 nad valným Dunajom, —
 či ta na rok vidím
 lietat naším krajom?!

G. H. Lojko-Tisovský.

Neodvetené otázky.

Škoda že ty vlastovička
 Nerozumieš vrave;
 Chcel bych ti dať pár otázok,
 Chcel odpoveď na ne!
 Či tam, kde si panovala
 Ľud statky prepíja?
 A potom sa z núdze, z biedy,
 Doma vadí, bja?
 Či tam ozaj, jak tu v Tatrách,
 Ľud nedbá o školy?
 Či sa i tam, jak tu, gazdom
 Rúcajú stodoly?
 Či tam, jak tu, pekne, hrdo,
 Stojá pálenice?
 Či tam radšej ľud miluje
 Školy, či sklenice?

Jak sa majú tam národy,
 Či žijú, či hnijú?
 Či v nich pusto? či len telu
 Či že ducha žijú?
 Či že bažia po cudzote,
 Nectiac vlastnej krásy?
 Či že v cudzých handrách, cundrách,
 Hľadávajú spásy? —
 Škoda, škoda vlastovička,
 Že ma nerozumieš;
 Že mi na moje otázky
 Odpovedať nevieš!

J. D. Makovičký.

Včely.

Pilno z kvetu všelikého
 včely štiavu sbierajú
 a v tichosti úlu svojho
 sladký mäd vyrábajú.
 Tieto kvetinôk milenky
 nasleduj tiež duša tvá,
 pilne snášaj si myšlienky
 dokiaľ chvíľa priaznivá.

Ssaj zo kvetov ducha ľudu
 putuj v krásny Boží svet,
 a keď príde doba kludu,
 vzdelávaj duchovní mäd.

*Bob. Jablonský.**

Svätojanská muška.

Príroda sladká
 naša dobrá matka
 krásu mi dala:
 kade letím,
 sama si svietim
 lampa malá.

Mesiacik svieti
 z jasného neba,
 mne ho netreba:
 kde muška letí
 sama si svieti
 nikdy nehreší
 len vždy sa teší.

A. Sládkovič.

VI.

Umierajúci vlk.

Starý vlk, keď dokonával,
tu sa na pokanie dával;
zkúmal roky minuté,
v hriechoch mu uplynuté.
Takto vravel k slonovi,
k rozmilému kmotrovi:
„Hriešnik som, to dobre znám;
ale predsa myslím, dúfam,
že k najhorším neprislúcham,
preto sebe ni nezúfam.
Narobil som zlého dost;
ale mám tiež mnohú čnosť.
Jednúc sa mi jahniatko,
pekné tučné zvieratko,
priblížilo na dve piade:
a ja vidiac, že je v biede,
srdce som si neobťažil,
chudiatku som neublížil.
Tenkrát tiež i ovca smelá
túlala sa osamelá,

mňa dobráka zočila,
 kolom mňa sa točila;
 majúč rožky z rydzej pýchy,
 robila si zo mňa smiechy.
 Ja som ovci milosť dal
 pokojne sa ďalej bral“. —
 „To je pravda,“ v ravel slon,
 „prisahať to môžem Bohu,
 vtody ležals v panskom stohu
 musels' nechať zboj i hon;
 väzela ti v hrdle kosť,
 preto krotils' svoju zlosť;
 bols' len potial dobrákom,
 dokiaľ zorav dobákom,
 vyňal z hrdla kosť tvojeho
 nebezpečne boľavého.“ —
 Istí ľudia za to majú,
 že i preto čnostní sú,
 keď hriech páchať nemôžu,
 bár ho sami nenechajú.

B. M. Kulda.

Pes.

Pes štekal na zlodēja, celú noc sa trúdil:
bol rano bitý, že hospodára budil.

Spal kľudne druhú noc a krádca nečakal,
okradol dom: a bili psa, zase že neštekal.

*A. Puchmayer. **

Opilý medveď.

Dobre s mädom pomiešanú
pálenku pri loži,
mädveďovi s plným súdkom
poľovník položí.

Keď zavoňal tú pálenku
mädveď hneď sa zchopil,
s radosťou šiel k tomu súdku,
pil, kým sa neopil.

Tu pristúpil k nemu z miesta
poľovník skrytého,
a svojou refazou ľahko
sviazal opitého.

Koho ľudia chcejú mať
zvykli pálenky mu dať;

znajúc že pomocou pitia,
jako mädveďa ho chytia.

Samuel Godra.

Slávik a stehlík.

Slávik raz a stehlík pod oblokom
Dámonovým na stene viseli
vonku. Slávik nežným spevu tokom
oslavujúc Boha, rozveselí
Dámonovho synčoka. „Ach tatko,
ktorý že to vták spieva tak sladko?
Rád bych ho videl!“ rečie. Na žiadosť
jeho vzal dnu otec oboch vtákov.
„Tu sú obá! teraz ty mne zadosť
urob: riekni, ktorý z nich tak sladkou
piesňou umie naše srdce tešiť?“
Chlapec ihneď hotový rozriešiť
otázku, odvetí bez rozpaku, —
pokazujúc prstom na stehlíka —
„iste tento spevom tak vyniká!
Červené páperie pri zobáku,
v krýdlach čierno lesklé a žltkavé
pierka svedčia o jeho oslave.

Tamtomu ni z očí nevyzerá
 žeby vedel zaslúžiť si chválu;
 jeho hrdzou zasmušilé perá
 zvestujú už schopnosť ver len malú.*

* * *

No, rieknite mi, či tak nesúda
 v obecnom živote často ľudia,
 ako súdil Dámonov syn malý?
 Komu drahé šaty vážnosť daly,
 toho drží ľud za rozumného
 trebars je, jak baraní roh hlúpy.
 Dáky figliar ak v našom okolí
 v šatách skvostných s prsteňmi vystúpi,
 ľud si hneď ho za zástupcu volí
 a za radcu; bo posuňky jeho
 sľubujú v ňom muža premúdreho.
 Iný, bárs aj triraz spôsobnejší
 poneváč má kabát chatrnejší
 a nemámi posuňkami ľudí,
 u prostosrdcieho nejedného
 už pri prvom svojom zjave vzbudí
 mienku, — že vraj nerozumie mnoho.
 Dľa cudzého básniva volne *M. Godra.*

Zlatý bažant.

Zvery raz hladom kapaly,
nebolo žiadnej živnosti,
vtáci z povetria padali
do hrovej hlbokosti.
Jedného zlatolesklého
bažanta, v sile kleslého
tak, že ledva vliect sa vládal
bedákajúc — v lese — zbadal
do pňa dubajúci ďateľ
a riekne mu: „O môj priateľ!
čože prosím ťa, tak príliš
ty nad nedostatkom kvíliš?
Predaj svoje šaty krásne,
a hneď máš obedy masné.“
Zapáčila sa tá rada
vyhladlému bažantovi,
a prekrásno peria ta dá
bohatému hneď škrečkovi,
od nehož ako si pýta,
dostane šesť korcov žita.
Hojne sa už pasie teraz.

Tu však zrazu pripadne mráz,
ktorým obnažené telo
jeho celky zmeravelo.

„Ach beda mne!“ ku ďatľovi
svojmu to pánu radeovi,
pod jehož sa strom privliekne
s životom sa lúčac riekne:

„Rada tvoja bola planá
oproti smrti obrana:

ach! nie hladom len hynieme,
leš aj zamrznutím mrieme!“

M. Godra.

Mucha a včela.

V sade pri tichom jarňom vetríku,
na hybkom sediac konáriku,
mucha sa ti vážne kolimbala,
a na kvietočku včelu zbadala.

I povie pyšno! „Ako sa ti páčiť
môže, tak sa deň po dni klmáčiť!
Na tvojom mieste bych ochorela.
A mne jak dobre, kebys vedela!
Počuj! mne život tečie jak v raji.

Lietat po svadbách, kršteniach v kraji
a meste, — len to je moja práca.

Kebys videla, čo tam za časy!

Jaké nápoje, jedlá, okrasy!

Ďalej: ja prvá vdrúlim ta pysky
a jiem z bohatej sriebornej misky,
a pijem sladké z kryštálov vína,
kde len jaký ples, jaká hostina.

A prisám, skorej od všetkých hostí
beriem z lahotných, čo chcem, sladkosťi.

Ku tomu nadmier lúbim krv ľudskú
a kolo ľudí sa ti oplietam

často na jejich ružové slietam

líčko, lebo šijú bielosňažnú.“ —

„Všetko ja znám“ včela odvetila:

ale i povest tá sa tu trúsi,

že si nikomu veru nie milá,

že sa od muchy hostom len hnuší.

Ba často, kde tvár zjaví sa tvoja,

priam ťa vyháňa von oknom chvoja.“

„Oknom?“ bručí mucha: „Veď to za nauka!

Keď jedným vyženie, druhým vletím dnuká.“

Nesabudov.

Trpezlivosť v nesčasti.

Skáčuc mladé v stinnej hore srňa
upadlo v nemilosrdné trňa;
chtiac si pomôcť sem i tam sa vrhá,
lež tým viac si srst i chlpy trhá.

Slziac vidí jak krv z neho tečie,
preto k trňiu trpko tak prerečie:

„Ach čo som ja tebe učinilo,
že si ma tak krute zkrvavilo?!“

Ale trnie na žalobu nedbá,
oškodnej srne odpovedá:

„Tvoja koža ešte dost odiata
v húšti mrznú nahé však vtáčatá;
malá rana ľahko sa zacieľe,
jim s tým mati hniezdečko vystelie.

Nebolo by však sa tak ti stalo,
kebyš bolo viac ztrpenia malo:

Kto v nesčasti udržať sa nezná,
jeho ľarchu ešte ťažšou sozná!

S. Temný.

Slničnica.

Prhlava velice
jasnej slnečnice
krásu sebe ľubovala.

„Prečo, kvetino ozdobná
si tak slnku podobná?“
plná divu sa pýtala.

„Divno ti, prečo tak vyzerám?
Veď sa do slnka nazerám.“

*Jarosl. Langer. **

Knihy.

V istej knižnici sa knihy povadily.
Keď však rozličnými jazyky
nečnosťne sa hašterily,
vníde strážca k nim a pýta sa kroniky:
„Načo že sú tieto vresky, kriky?“
„Preto, že ste mňa tu postavili
vedľa toho bezčestného ľhára
kalendára.“

„Všetko sa tu,“ vraví strážca, „riadne dialo,
myslí on, čo bude, smýšľaš ty, čo bolo.“

*Dľa Puchmajera. **

Kladenie ohňa.

Nezkúsená Milena
 k uhliu kládla polená,
 fúkanie však marné bolo,
 tlsté drevo s' nezažalo.
 Matka drevo odvalila
 drobné triesky podložila!
 a hľa, dym sa hore hnal,
 plameň sa tu mžikom vzňal.
 Potom iba mamenka
 kládla väčšie polienka;
 od menších však v krátkom čase
 chytily sa väčšie zase.
 A tak matka došla cieľu žiadaného,
 že počala najskôr — od malého.

*Jār. Langer. **

Skupáň.

Istý skupáň, ktorý nerád dával,
 len do mešca peniaze schovával,
 vpadnul do potoka hlbokého.

Blízky rybár, jaknákľe to zočí,
 žiadajúc vytiahnúť nesčastného
 v rýchľom letu do potoka skočí,
 a plávajúc zvolá: „Daj ruku, daj!“
 Ale skupáň, nezvyklý k zvuku „daj!“
 „Ja dať nič nemôžem“ — hovoril
 a v tom v hĺbinu sa ponoril.

Mich. Godra.

Kráľ a ovčiar.

Jedon kráľ v sprievode skvelom
 jazdiac, raz pri osamelom
 ovčinci zazrel ovčiara,
 a priam sa mu prihovára!
 „Čože tu robíš v samote?“ —
 „Teším sa v sveta krásote,
 hľadím do slnka nad sebou.“
 „A inšie nič?“ — „Nuž pred tebou
 snímam širák ovenčený....“
 usmievam sa zamyslený.“
 „A prečo?“ — „Nuž že pred námi
 ligot slnka zastieniť chceš“

svojho koňa cifrangámi
ba ty sám sa tak ligoceš.“
Zadúmaný kráľ od malej
koliby odjazdil ďalej:
leš často v ťažkej trudnosti
ku tej tichej spokojnosti
vlastnej onému pastýru –
prirovnával nádheru,
čo k úcte nutiť sa snaží,
opravdu ale neblaží.

Mich. Godra.

VII.

Lúčenie. (Pieseň.)

Už z pod hôr tajný povieva
Vetriček druhovia!
To snáď na rozlúčku spieva
Bratom, čo tu stojá.

Ach hôrka švárna, zelená,
Tys pomník žalosti,
Rozhlásaj smutných ty mená,
Nech letia po vlasti.

Včul ešte raz si v objeme
Citov, své stisneme
Verné už ruky a známe,
A „s Bohom“ zavzneme.

Však iste len hrob spojí nás,
Prv sa neshliadneme;
Posledne smutný bratov hlas
Lúčenia čujeme.

S Bohom teda, s Bohom, druhu,
Mých liet svedku milý!

Nech ta v spoločnom vždy kruhu
 Bôh sám rozveselí!!

A. Radmir.

Priateľstvo.

Ach beda mne, ó beda ubohému,
 už všetko čo som mal, som razom ztratil,
 a ledva tento obnosený kabát
 som zúrivosti plameňa vydrapil!
 „Na čo som dvadsať rokov sa hrdloval,
 to v okamihu včul mi oheň odňal!“
 Tak žaloval sa Belko priateľovi,
 najšľachetnejšej duši to v chotáre,
 a utieral si, pokým to hovoril
 horúcu slzu z umáčanej tváre.
 Leš tento vraví „ticho!“ a objíma
 priateľa v sútrpnosti rozjarení. —
 „Mlč bratu! komu ešte priateľ zostal,
 ten v biede nikdy opustený není.
 A preto úfaj, že na mojích prsách
 sa tvoja rana o nedlho zcelí, —
 užívaj smelo z mojeho imania,
 bo láska s láskou vďačne všetko delí.

Nech osúd jak chce naproti nám zúri,
 priateľstvu predsá nenaloží putá,
 bo práve v žití najhroznejšej búri
 a v slzách ono najkrásnejšie zkvitá.

S. Temný.

Priateľ v núdzi.

V jednej noci pripravil Aréta
 požiar o majetok celý.
 Kamaráti hneď zmizeli
 po priateľstve jich už bolo veta.
 Kocúr jedon len mu zostal verným
 v bôli jeho účasť brával,
 keď vždy — jakoby — jajkával
 nad osúdom svojho pána čiernym.
 „Teda len ty jediný zostaneš
 priateľom mi v trpkkej núdzi!
 Nič už nemám na porudzí,
 len kus chleba aj toho dostaneš.“
 Vravel Arét, a o pomoc s neba
 prosiacemu, slza tečie,
 keď k vernému kocúrovi rečie:
 „Tu máš kus i z ostatného chleba!“

„Veď ten kus som bol zaňuchal práve!“
 mňaukal kocúr chlieb hltajúc!
 a v tom pána zanechajúc
 pripriatelil inde sa ku strave.

* * *

Hnusník to, čo od priateľa bočí,
 keď do núdze upadať ho zočí!
 Dľa cudzého básniva voľne *M. Godra.*

Roľnícka.

Roľník som ja, v potu tvári pracujem,
 Čo mozolne vyrobím, zašanujem;
 Nech si kto chce, v čom chce, v svete zakladá:
 Duša moja, v práci len žije rada.

Mati moja je ta pekná príroda,
 V nej ma teší krása, láska, sloboda;
 Kedykoľvek napadne ma nevoľa,
 Vybehnem si k zotaveniu do poľa.

Keď som zdravý chválim si za to Boha.
 Nadomňou sa jasná klenie obloha.

Vôkol zeleň voňavá mi lahodí
 Vravte, komu nad mňa lepšie sa vodí?

Majte si vy hrdí, slavní meštiaci,
 Čo neznáte o potu a o práci,
 Majte si vy koncerty a zábavy;
 Mňa spev vtáctva nebeského zabaví.

Cestujte si, pyšní páni po svete,
 Nad ten náš kraj sotvy krajší najdete!
 Na všetko zabúdam nič ma nebolí,
 Keď sa najdem na vrchu a na holi.

Chváľte si vy vaše vína, nápoje, —
 U nás máme studnice, zdravia zdroje:
 Nám náš nápoj nikdy nijak neškodí;
 Bystří chlapani sú ti z mlieka a z vody.

Nizký náš stav, však osožný, poctivý,
 Roľník všetkých opatruje a živí.
 Svobodní sme jak v povetrí vtáka let;
 Bez roľníkov nemohol by obstáť svet.
 Zem nás živí, zem sme a zem budeme:
 Po smrti sa všetci rovni najdeme:

Vesele chcem na tej božej zemi žiť,
 Veď po smrti pokojne v nej budem hniť.

D. M. Bachát.

Druhá roľnícka.

Hej roľníci ešte naša matička zem žije,
 dokiaľ Slovák pracovitý jej vrch pluhom ryje,
 náš pot a mozole naše tu ju zúrodňujú,
 ony z roka na rok život ľudstva udržujú.

Chlúba naša je roľnícke naše povolanie;
 i predkovia slavní mali toto zamestnanie:
 nech si vojny vedú iní a plenia národy:
 Slovák v prírode požíva najvyššej slobody.

Zem sme, ona živí nás a v nej i spočinieme,
 sta zasiato zrno v zemi všetci uhnijeme,
 v tej nádeji že vo smrtnej zime nezhyjnieme,
 ale v čas tej večnej jary ku Bohu príjdeme.

D. M. Bachát.

Predsudok.

V našom podtatranskom kraji
 to domnenie panuje:
 „že sa tu neodplacuje“

stromky sadiť a päsťovať,
 šľachtiť čistiť, opatrovať;
 že vlastnou rukou sadený
 stromček nedá nám odmeny.“ —
 Leš skúsenosť kuždodenná
 podvracuje to domnenia,
 ukazuje v skutočnosti,
 že i u nás už v mladosti
 stromy prácu odmeňujú,
 a čo ďalej viac sľubujú:
 to je tedy daromná,
 výhovorka ničomná! —

Preto, milé dietky! privykajte z mladý
 stromky sadiť, šľachtiť do vašej zahrady;
 keď stromovím vaše domy ovenčíte,
 tak pred ohňom, víchrom jich ubezpečíte.
 Ba i krajší výhľad skrz to jím dodáte,
 a pritom premnoho ovocia získate!

L. O.

Hviezdy.

Vy kráľovské sestry na nebeskom poli
 v ktorej z vás bydló si moja duša zvoľí,

keď raz z týchto nízkych zakvitnutých hájov
ona preletí ta do nadzemských krajov?

Mlčíte? či význam vášho ligotania
slabosti ľudskej snád pochopiť mi bráňa?
V predmetoch tých ľudstvo blaženosť si sníva,
ktoré mu zazračná tajomnosť ukrýva.

Jasné ste vy všetky, jako sláva jasné,
vo vás osláviť sa môžu duše krásne,
oj, čo sa mi aspoň i vo dne nešmeje
blesk váš, svetlá moje, vy moje nádeje!

A. Sládkovič.

Slepý harfeník.

V háji na brehoch dunajských
pod tou lipou pod vysokou,
Hrá na harfe slepý starec
A spieva túžbou hlbokou.

Ešte nikdy nehral takto,
Ešte nikdy tak nespieval;

Jako cíti, tak necítil,
 Jako túží, netúžieval.

Ľud sa hrnie prechádzkami,
 A načúva a povstáva,
 Ktorý pozdil, ten sa náhli, —
 Ktorý náhlil, ten ostáva.

Jaký pekný západ slnka,
 Jakou milou zorou žiaril
 A ten slepý ju nevidí,
 Ale dobre cíti v tvári.

Nevie slepý, že už mrklo
 A ľudia poodchodili;
 Nevie, ktorí mu peniažky
 Do klobúka položili

Ešte zvučia harfy zvuky
 Vzdechy posledného hlasu;
 Ale struny sa trhajú,
 Starcovi sa ruky trasú.

Mesiac tichý z chmár vychodí,
 Nočný vetrík svet ovieva,

A tá harfa už nezvučí,
A ten slepý už nespieva.

Tvár má k nebi obrátenú,
Prsty v strunách zmeravené;
Pri ňom na zemi klobúčik,
V ňom peniažky položené.

J. Graichman.

Sahara.

Počuli ste o Sahare,
Široširej, suchej púšti?
Ponad ktorú v slnka spare
Vetor smrtonosný ťustí?

Tisíc, tisíc míľ to zeme,
Ach nie zeme, piesku mora;
A tým morom ťažké bremä
Nesie ťava púšte stvora.

Sucho, sparno! — Karavána
Jak sa brodí, tak sa brodí
Púšťou pieska, a od rána
Modlí sa o kvapku vody.

Niet tu vlahy, niet potoka
 Len slnka žiar svieti, páli; —
 Slza vyschla na dne oka,
 A púšť sa len šíri, diali.

Kde oása zelenkáva?
 O tej ešte ani chýru; —
 Ratuj Bože! Samúm vstáva
 A už búri v piesku víru.

To smrti šum! — Karavána
 V piesok hlavy svoje kryje
 Dľa spôsobu Afrikána,
 A nôti si exékvije.

Všetko darmo! — Piesku mraky
 Zasypaly karavánu;
 Neňajdeš už po nej šlaky,
 V púšti odpočíva v Pánu. —

Ľ. Kubáni.

Voda nevrátivá.

**Mala som synáčka
 ako rozmarínok,**

vzala mi ho voda
keď kvitol barvienok.

Keď barvienok kvitol,
levandula zriala,
vzala mi ho voda,
vodička z Dunaja.

Ja pôjdem k Dunaju,
budem volať hlasom:
vodičko Dunajská,
navráť mi ho zas von.

Já ti ho navrátim,
ale nie živého,
zabolí ťa srdce
pohliadnuc na neho.

Mor. nár. pieseň.

Zemské šťastie.

Hľadala som okom,
hľadala po svete;
nikde šťastia nieto:
kde sa ono pletie?

Plakať vidím brezu,
 dub starý sa žiali,
 zrúbu vás, odvezú,
 človek zotne, spáli.

Trávka mi hovorí,
 že ju zvierá depce,
 a že ju zem vpíja
 voda mi zas šopce.

Vtáča mi povedá,
 že ho jastrab honí,
 ryčia volov stáda
 eržia čriedy koní.

Obláčok, dobre ti
 tam v blízkosti neba?
 No, slzy máš v oku,
 hrom hádžeš zo seba.

Pýtam sa ľudí, či
 jim ide po vôli?
 každého dač tlačí,
 každého dač bolí.

Hľadala som okom,
 hľadala po svete;
 nikde sčastia nieto:
 kde sa ono pletie?

Z poľského *J. Kalinčák.*

Jaká bude budúcnosť?

„Staré časy — zlaté časy!“
 Od dedov čuť také hlasy.
 „V tých len bolo dobre v svete,
 jako v zime tak i v lete;
 chleba hojnosť, lacná šata,
 plné vačky sriebra, zlata,
 v pokoji žila rodina,
 ctiac pokorne Hospodina.
 Radosť bolo žiť človeku, —“
Či sa vrátiš zlatý vek?

„Zle to, zle v terajšom čase,“
 otcovia hovoria zase.
 „Všetko drahé, chôva, šata,
 brat ubíja sestru, brata;

prijmy malé, svet skazený,
 dobré slovo nemá ceny.
 Pravda klesá, lož sa dvíha,
 jedna škoda druhú stíha:
 zle je deti, — verte zle je,
nesčastie sa na nás smeje.

A jaká budúcnosť bude,
 o tom mládež myslí, hudie.
 Dobré ušlo, zlé nás tlačí:
 pomine, čo sa nepáči.
Budúcnosť lepšia byť musí:
 kto bude žiť, každý zkusí.
 Po zlom, dobré nasleduje,
 žiaľ sa v radosť premeňuje —
 nepoznáme čo sú strasti,
 okúsime rajske slasti.

Ľ. V. Obrov.

Kostolíček.

Tam hor' kostolíček stojí
 zrak mu na údolie dlíe,
 dol' na lúke popri zdroji
 pastýrika pieseň znie.

Smutno zvon pohrebný kvíli
 trúchly jde pohrobní chór.
 piesne veselé zatíchly
 a chlapec načúva hor!

S tymí, čo sa doľ tešili
 ta hor k hrobu kráčajú, —
 i tebe pastierik milý,
 ráz tam tak odspievajú.

Dľa Uhlanda *B. Turčan.*

Boží deň.

Hľa to je Boží deň!

A já som sám na rovine
 len jeden ranní zvonček znie
 zas ticho panuje.

Ja v modlitbe klačím,
 a divný cit pohýba mňou!
 sta keďby mnohí klačali,
 modliaci sa so mňou!

A nebe do kola
 sníva si svätotichý sen,

stáby sa chcelo k nám spustiť:
Hľa to je Boží deň!

Z Uhlanda *S. Temný.*

Štedrý večer.

Vo svetlici dietky pánske
kolom stola obehujú,
obdivujú strom vianočný
skvostným darom sa radujú.

Vonku bledý mesiac svieti,
od severu vietor fúka,
pod oknom sirota biedna —
malý chlapček dnu nakúka.

Nie mu je tak vôkol srdca
jako oným pánskym deťom,
rodičia ho odomreli,
musí tlčť sa šírym svetom.

Slzu zotre z očí smutných
obličaj vyjasní málo,
spievať začne úbožiatko
srdiečko mu pookrialo.

Sveta spasiteľ, Pán Ježiš
narodil sa pre nás dneská,
raduj spoločne sa z toho
veškerá rodino zemská.

Načúvaly deti pánske
na Ježiška sa pýtaly:
malú úbohú sirotu
do svetlice zavolaly;
vysvetlenie vzaly od nej,
dietky Ježiš že miluje,
a veľiké dary že jim,
keď sú dobré, pripravuje.

Preniknuté deti pánske
prosily rodičov za to
aby u nich smela zostať
ubohá sirota táto.

Stalo sa jim dľa žiadosti,
sirota už službu koná, —
deti pánske však z radosti
pred Ježiškom v prach sa klonia.

Lužánsky.

Vianoce.

„Buď sláva Bohu na nebesiach
 a pokoj ľudom na zemi!“
 tak spievali v tisícich hlasách
 anjelia naradovaní;
 v Betléme nad chudobnou stajňou
 plesajúc sem tam lietali,
 Ježišku novorodzenému
 s pastýri úctu skládali.

Radostná je i pre nás doba,
 v ktorej sa Kristus narodil,
 a zatvorenú bránu neba
 nám hriešnym zase otvoril;
 v najťažších otroctva reťazoch
 sme boli večne spútaní
 a len tou prerozkošnon chvíľou
 sme zase oslobodení.

A preto, Pane! nepohrdni
 ni teraz našou ochotou,
 za byt svoj naše srdce príjmi,
 a vstúp doň s Tvojou dobrotou.

zachovaj naše duše čisté,
 by nikdy sme nezhrešili,
 a Tvoje narodenie Kriste!
 raz s Tebou v nebi svätili!

Sl. Temný.

Svätá noc. (Vianoc.)

Samotný v tichej dialke mesiačik spočíva
 a svoje milé svetlo po zemi vylieva,
 celá zem jeho žiarou je krásne zdobená,
 leš najviac skvie sa jedna maštafka chudobná.
 A celé šíre nebe to miesto varuje,
 kde lásky božskej vrchol sa ľudstvu zjavuje,
 dieťaťko, ktoré sleposť ľudská nepoznala,
 za útulok pre večnosť mašťaľ vykázala.

Kto necítil by lútosť nad dieťkom vznešeným,
 jež od zmrznutia chráňa zvieratá dýchaním?
 Panenka lásky plná v jasle ho složila,
 a s úctou sa mu klania, ktoré porodila.
 A slávu Bohu pejú anjelia na nebi,
 jich jazyk jeho lásku nesmiernu velebí:
 pastýrom oznamujú, čo v nove sa stalo,
 stvorenstvo svolávajú, by sa mu klaňalo.

Pristúpte tedy k jasliam vy všetky národy,
 a obdivujte sčastie, ktoré z nich vychodí;
 bo dnes sa vám narodil zdávna sľubovaný
 vysloboditeľ ľudstva z najčistejšej panny.
 Spievanie vaše spojte s naším tu plesaním,
 a vašu úctu s naším pokorným klaňaním;
 jemuž anjelia slúžia s všetkými svetami,
 ten vzal na seba telo, mešká medzi nami.

Sl. Temný.

Na tri krále.

Čože to za sláva kolom Betlehema,
 čo sa v meste tomto malom hotuje?
 Veď pre toľko hostov ani miesta nemá,
 koľko jích ku-múrom jeho putuje!
 Vo tri veľké húfy oddelení tiahnu,
 a pred nimi hviezda, skvelá, čudesná, —
 za čím jejich srdcá vrúcnou túžbou práhnu?
 Kto nám povie, čo to všetko znamená?!

Z predalekých končín za tou hviezdou išli
 cez morá a púšte, vrchy, doliny;

novozrodeného Pána hľadať prišli,
 v dar mu nesúc svojích krajín plodiny.
 Sú to traja králi vysokoučení;
 preto znajú, čo tá hviezda zvestuje:
 kráľovský dar každý nesie drahocenný,
 ktorý nemluvniatku obetovať chce.

Hviezda však, ktorá jich tolké viedla časy,
 zastane nad biednou zrazu maštalou,
 ach! a v tejto v jaslách leží plné krásy
 najpeknejšie dieťa s matkou spanilou;
 celý sprievod pred ním na kolena padá
 všetci jemu svoju úctu vzdávajú,
 kráľ za kráľom svoje dary pred ním skladá,
 všetci Bohom svojim ho uznávajú.

Volajú: „Buď sláva dietku nebeskému,
 ktoré v núdzných plienkach včul tu zpočívá!
 Hviezda zvestovala svetu upadlému,
 že ho ono celý podmaniť si má.“

A keď sa natešia, s ním sa nakochajú
 obracajú zraky vďačné k nebesiam,
 k stranám rodným zas sa slavne ubierajú,
 nikdo nevie, jako, kade, lebo kam.

S. Temný.

Kvietok.

Kvitne kvietok v ukrytej kotlinke,
 kvitne, — ledva zbadatedlný,
 milý, jako pomnenky útlinké
 k ľalijám prirovnatedlný.

I pod sňahom, pod ľadom obstojí
 čerstvý, a netratí nič z ceny,
 a kto si ho dychtíve osvojí,
 tomu ňadrá na raj premení.

Krásotiňám k vzácenej je ozdobe,
 nevinnosti líce rumení;
 potechou je i v trpkej chudobe
 i v járme tyranských trýznení.

Kvietok ten je hlupákom neznámy,
 a nadutec si ho neváži
 divoch šliape po ňom i nohámí:
 a on predsa srdce nám blaží.

Kvitáva vždy v srdciach len čnostlivých
 chráni nás pred náruživostou,
 v okamženiach utíši búrlivých:
 kvietok ten sa zovie „skromnosťou.“

M. Godra.

Šlachetnomyseľný ratovateľ.

V istom meste požiar zúril. V dome
jednom, z nehož už blkotalo,
dieťa o samote ležalo,
vystavené strašlivej pohrome.

Keď to v známosť prišlo boháčovi
istému chtiac pomôcť dieťatu,
tisíc doliarov na odplatu
sľúbil jeho ratovateľovi.

Jaknáhle tú hroznú vešť začuje
jedon chlap v chatrnej halene:
nevediac nič o tej odmeue,
hneď sa za obranou odhodluje.

Na vše hrôze strany obozretný,
prv, než prës povalu prehorí,
vtrhne oblokom do komory:
skútok sa mu podaril šlachetný.

Z pažeráka smrti vychvátené
dieťa von vynesie šťastlive;
a zástup, čo prv nedbanlive
stál bol, chváli dielo tak vznešené.

„Priateľu!“ tak ihneď ho osloví
boháč — „ty si hodný odplaty!“

nielen prislúbené dukáty,
 leš viac dá ti tento mešec nový.“
 „Nie tak pane!“ rečie chlap poctivý,
 „že som šťastne z ohňa vychvátil
 život nevinný, — tým odplatil
 túžbu moju sám Boh milostivý;
 za peniaze som ja obetovať
 nechcel život svoj, ku vážnejším
 úlohám určený! — núdznejším
 tie dukáty ráčte rozdarovať.““

*

Srdce šlachetné nebaží
 za mzdou mravnej povinnosti
 povedomie šlachetnosti
 najvelebnejšie ho blaží.

Dľa cudz. básn. voľne *M. Godra.*

Vineta.

„Či čuješ zvuky zvonov z mora hlbín?
 či čuješ jejich dumné vyzváňanie?
 Hľa to je hrob ten veľký vendských rodín,
 to vo Vinete zvonía na klákanie.

Tam sa prepadlo prepodivné mesto
 a vlny morskej večne ho zalialy,
 tam sa prepadlo a tam je to miesto,
 kde niekedy chrámy čudnokrásne stály.

Keď pôjdeš za dňa kolo tamtej skaly
 a more bude ležať nepohnuté.
 ta pozri v hĺbku a uzreš tie valy,
 a spatriš domy tie, zlatom pokryté.“

Tak vraví starý rybár svojmu synu,
 a hľadá prístav, bo už noc sa blíži;
 chlapcovi divné city srdcom plynú
 a jeho dušu vrelá túžba tíži.

Slavianskej krvi ostatnia kvapočka
 zvrela mu v žilách predkov spomínaním,
 na skalu ukázanú opre očká,
 pozerá na ňu tichým zadumaním.

A kedykoľvek on dočaká lúče
 poslednie večer hasnúceho slnka,
 pochytí člnok, zvrtné ho ta rúče
 kde slyší divné ozývanie zvonka.

Bo v svojom srdci nachodí ozvenu,
 on dumá, dumá nad rodom zhynutým,
 a cíti bolesť v srdci, bo ku kmenu
 tomu sa cíti tiež byť privinutým.

A do' mora ho tiahnu tajné ruky,
 modlitbou tichou i on večer svätí, —
 hľa tak pôsobia teraz ešte zvuky
 slavianské na znemčilých Slávov deti.

F. O. M.

Loktibrada.

Kto pozde nocou, vetrom cvála?
 Otec a v rukách detina malá.
 Pevne on chlapca drží, hreje,
 no synok v lône sa mu chveje
 „Čo sa tak túliš ku mne clivo?“
 „„Nevidíš otče môj to divo?
 tú loktibradu s bradou sivou?““
 „Syn môj, to visí mhla nad nivou.“
 „Poď so mňon dieťa, poď spanilé,
 dám ti zábavky roztomilé;
 nad riečkou môžeš kvietky trhať
 moc hábok zlatých má moja mať!
 „„Môj otče, môj otče! ach on nečuje,
 čo mi loktibrada ticho sľubuje!““
 „Tíško synček môj, duch ťa mámi;
 vietor šustí sucho listami.“

„Poď so mňou chlapče, nač ti vzdorovať?
 moje dcéry ťa budú värovať;
 moje dcéry sa v noci ihrávajú,
 uspievajú ťa i ukolimbajú.“

„Otče môj, otče! nevidíš pri ceste
 loktibradky na temnom mieste?““

„Syn môj, neklamú moje oči,
 veď sa to vrby šeria v úbočí.“

„Ľúbim ja tvoju podobu milú,
 keď nie po dobrom, vezmem ťa na silu.“

„Môj otče, môj otče! už mňa lapila
 mne loktibrada žiaľ učinila!“

Ľaká sa otec; koňa on pohýna,
 stukajúceho k lônu vinie syna,
 do dvorca v trapiech, žiali beží,
 na rukách — mrtvý syn mu leží.

Z „Göthe“-ho *Nezabudov*.

Na emiteri.

Spíte sladko! prachom Vaším
 Nech pokoj večný vane,
 Mnohý otec a syn vďačný
 Tu nad vámi zastane.

Tu venuje oka perlu,
 Boľným citom pojatý;
 Tu kde zkladá svoju berlu
 Každý pútnik ustatý.

Ach! často žiaľom omdlieva,
 Všetkej slasti zbavený,
 Tu slzy svoje vylieva
 Pri tom večnom lúčení.

Tu hroby vaše zelené
 Kvietkami obsypuje:
 Tu vence z vďaky pletené
 Na pamiatku venuje.

Tu sa modlí, tu si kľaká,
 Prosiac večné spasenie;
 Tu, kde tichosť večnoveká
 Tiché dáva bydlenie.

Ach, tu sa mu ōko kalí,
 Srdce puká od bóľu;
 Tu šopce v najhlbšom žiali;
 S Bohom! spíte v pokoju!

M. T. mný.

Kary.

Na vysokej väži zvony smutne zvonía
drobné deti slze kolo truhly ronía;
deti slze ronía, pri nich vdova mladá
zalamujúc ruky žalostne vykladá.
Smutný spev utíchol, a zástup zo dvora
dlhým radom zvolna kráča do cintora.
Tu hrob otvorený — mrtvého spúšťajú,
zahrabú, a živí nazad sa vracajú.
Ticho je v cintore, len vetrik povieva,
a v blízkej húštinke vtáčik smutno spieva.
Ale v dome smútku hlučno byť počína,
bo sa sišla celá mrtvého rodina;
kde bolo pred chvíľou počuť len vzdychanie,
tam je teraz slyšať pohárov štrnganie,
kde sa len pred chvíľou horké slze lialy,
prišli, aby svoje hrdlá prelievali;
tam kde sa ozýval nárek usedavý
teraz ako v krčme prostopáš sa baví.
Či toto znamená zarmútených tešiť?
či sa v dome smútku takto má pelešiť?
či sa toto svedčí na ľudí kresťanských?
Veru sa nesvedčí ani na pohanských!

Človeče! ktorý sa Pána Boha bojíš,
keď nad tmavým hrobom svojich blízkych stojíš,
udri sa do prsú a vstúp sám do seba,
aby si srozumel, čo ti robiť treba.
Maj sa na pozore! beda toho duši,
kto márnosťou svetskou svedomie ohluší.

A. H. Škultéty.

O B S A H.

	Strana.		Strana.
Predmluva	3	Hovor pravdu	23
Venovanie	5	Hriech	24
I.		Rada	25
Vo mene Božom	9	Nevrav	25
Neviditeľný	10	Prezývač	27
Chvála Božia	12	Pokora	28
Viera	13	Nevypínaj sa!	28
Najkrajší kvet	13	Pričinnivosť	29
Modlitba	14	Činnosť	30
Modlitba	14	Skvelé príklady	31
Pane spomožže nám	15	Pracovitosť	32
Upomnienie	16	Odkladačom práce	33
Večné	17	Zlaté heslo	34
Čo je krajšie?	18	Krása	34
Bôh všade so mnou	19	Pamätaj na smrť	34
Ľudská moc a sila	20	Prenasledovanie	35
Pravda	21	V chudobe šťastný	36
Dávid	22	Dobročinnosť	36

	Strana
Márnotratnosť	37
Bofasť	37
Bez srdca — citu	37
II.	
Vlasti	41
Krásna vlasť	41
Moja otcina	42
Vlasť	43
K otčine	44
Exstra Hungariam non est vita	46
Materčina	46
Oj Slovensko!	47
Slovák som	48
Ja som Slovák	49
A čo ja milujem?	50
Slovenka	50
Malá Slovenka	51
Verná Slovenka	52
Ľodli sa!	53
Mužská zbraň	54
Ľaseň	56
Bojovník	57
Ve perly	59
Odrodilci	60

	Strana
Odrodilstvo	61
U Dunaja	62
Žiaľ nad Devínom	62
Komárňanská	63
Považie	64
Starý hrad	65
Nitra	66
Slovenské doliny	66
Domček v doline	68

III.

Rodičovská dobrota	71
Rodenie a umieranie	72
Život	72
Matka	72
Malá služka	73
Mladý vek	74
Sčastie	75
Večernia modlitba dieťaťa	76
Zmiznutá radosť	77
Zima	78
Siroty	78
Nárek za matkou	79
Dobrá noc	79
Sčastlivá nevedomosť	80

	Strana.
Umierajúca matka	81
Nad mrtvou sestričkou	81

IV.

Zahrádka dietok	85
Čo je škola?	86
Do školy	87
Do školy II	88
Túžba po škole	90
Žiacka	91
Pilný šuhaj	92
Pilný žiačik	93
Dobrý žiačik	95
Hodný Miško	97

V.

Pred východom slnka	101
Jarnia pieseň	101
Jarnia pieseň	102
Za rána v hore	103
V tichom hájiku	105
Keď dážď prší v poli	106
V podzim	107
Hora v zime	107
Noc	108
Jazero	109

	Strana.
Plavba	110
Markyné radosti	111
Uvädlá ruža	111
Materia dúška	113
Fijalôčka	114
Konvalinka	116
Sinokvet	116
Krt	117
Orol	118
Kohút	119
Letí vlasťovička	119
Neodvetené otázky	120
Včely	121
Svätojánska muška	122

VI.

Umierajúci vlk	125
Pes	127
Opilý mädveď	127
Slávik a stehlik	128
Zlatý bažant	130
Mucha a včela	130
Trpezlivosť v nesčastí	130
Slnečnica	130
Kniby	130

	Strana.		Strana.
Kladenie ohňa	135	Zemské šťastie	152
Skupáň	135	Jaká bude budúcnosť?	154
3 Kráľ a ovčiar	136	Kostoličok	155
VII.			
Lúčenie	141	Boží deň	156
Priateľstvo	142	Štedrý večer	157
Priateľ v núdzi	143	Vianoce	159
Roľnícka	144	Svätá noc	160
Druhá roľnícka	146	Na tri krále	161
Predsudok	146	Kvietok	163
Hviezdy	147	Šlachetnomyslný ratovateľ	164
Slepý harfeník	148	Viucta	165
Sahara	150	Loktibrada	167
Voda nevrátivá	151	Na cimiteri	168
		Kary	170

Od zostavovateľa tohoto dielka vyšly tiež a sú k
dostaniu nasledujúce spisy.

Krátky zemepis pre slovenské národné školy so
zvláštnym ohľadom na krát. Uhorské. Tretie opravené
vydanie. V Skalici 1872. Tlačou a nákladom Joz. Škar-
nicla. Viaz. s pláteným chrbtom 20 kr. r. č.

Krátky prírodopis pre slovensko-národné školy.
V Baň. Štiavnici 1870. Nákladom kníhkupectva Aug
Joergesa. Cena broš. 30 kr. r. č.

Dejiny kráľovstva Uhorského, pre slov. nár.
školy. V Baň. Štiavnici 1871. Nákladom kníhkupectva
Aug. Joergesa. Cena broš. 30 kr. r. č.

Návod k užívaniu zemegule. Podľa druhého
vydania maďarského diela Michala Fabiána pre nár. uči-
teľov. V Baň. Štiavnici 1871. Nákladom kníhkupectva
Aug. Joergesa. Cena broš. 30 kr.

Adventné a vianočné piesne. V Skalici 1872.
Tlačou a písmom Joz. Škarnicla. Nákladom vlastným.
Cena 10 kr.

Konfesionálna Škola. Časopis pre výchovu, vý-
učbu, hudbu, umenie a literatúru. Ročník III. Vychádza
1. a 15-ho každého mesiaca. Redakcija a administrácia
nachodí sa v Trnave (Nagy-Szombat) v präparandiji.
Predpl. cena na rok 3 zl., na pol roka 1 zl. 55 kr.

Konfesionálna Škola. Ročník II. (1872.) Ce-
na 3 zl.

Konfesionálna Škola. Ročník I. (1871.) Cena
1 zl. 50 kr.

450

U Jozefa Š

k dostaniu

Listár pre dom a súkromných i č živote najčastejšie riadaci učiteľ k
Cena tuho viaz milostné ale

Krátky zemepis p nym ohľadom

Matzenauer, professor na praeparandiji v Trnave, redaktor časopisu „Konf. Škola“ čestný člen kat. učiteľského spolku hornô-trenciánskeho. Tretie opravené vydanie. Cena viazaného výtisku s pláteným chrbtom 20 kr.

Stručná Ústavoveda čili občanské práva a povinnosti občanov kráľovstva Uhorského. Pre slovenské školy kráľovstva Uhorského spísal *Jozef Zelliger*. Cena 10 kr. Druhé opravené vydanie.

Zemepis koruny sv. Štefana, čili kráľovstva Uhorského, pre III. triedu. Spísal *Jozef Zelliger*, správuvodúci prof. na kr. kath. praeparandii v Trnave. Cena 12 kr.

Pod tlačou:

Zemepis, pre IV. a V. triedu. Spísal *Jozef Zelliger*, správuvodúci prof. na kath. praeparandiji v Trnave.

Školské knižky vydané od spolku Svätého Vojtecha sú tu tiež k dostaniu.

154300

154300

P154300